

Kortti vai käteinen?

Pitkittäistutkimus maksamisen murroksesta Suomessa

Salla Tarkiainen

Opinnäytetyö

Kesäkuu 2020

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Tradenomi (AMK), liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä(t) Tarkiainen, Salla	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2020
	Sivumäärä 52	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Kortti vai käteinen? Pitkittäistutkimus maksamisen murroksesta Suomessa		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden tutkinto-ohjelma, tradenomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Anne Eskola		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Maksamisen murros ja sitä seurannut käteismaksamisen hiipuminen ovat puhuttaneet kuluttajia ja finanssialan ammattilaisia kuluneella vuosikymmenellä. Tällä hetkellä erilaisilla maksukorteilla on vahva asema maksuvälineenä, mutta kuluttajien käyttöön lanseerataan jatkuvasti uusia maksuinnovaatioita. Toisaalta myös käteismaksamisella on kannattajansa ja käteinen on edelleen monille kuluttajille ensisijainen maksutapa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Suomen käteis- ja korttimaksamisen kehitystä 2010-luvulla. Samalla selvitettiin, miten Suomen kehitys eteni suhteessa muuhun euroalueeseen ja minkälaisia eroja ja yhtäläisyyksiä näiden välillä oli havaittavissa. Kartoittamalla jo tapahtunutta muutosta pyrittiin luomaan perustaa tulevaisuuden maksamisen kehitysuuntien arvioinnille. Tutkimus toteutettiin laadullisena pitkittäistutkimuksena. Aineisto kerättiin Suomen Pankin ja Euroopan keskuspankin maksuliiketilastoista. Kerättyä dataa yhdistelemällä tehtiin laskelmia maksamisen muutosten etenemisestä.</p> <p>Tutkimuksessa havaittiin, että maksamisen kehityksessä oli nähtävissä selkeitä suuntauksia. Havaitut trendit eivät kuitenkaan olleet aina samansuuntaisia Suomessa ja euroalueella. Suomessa käteisen käyttö ja saatavuus vähenivät huomattavasti tutkittuna ajanjaksona. Sen sijaan koko euroaluetta tarkasteltaessa käteisen asema jopa vahvistui ja käteistä todettiin olevan liikkeellä enemmän kuin koskaan aiemmin. Korttimaksamisen suosio kasvoi voimakkaasti sekä Suomessa että euroalueella. Vaikka korttimaksamisen kasvu oli koko euroalueella Suomea vahvempaa, todettiin suomalaisten edelleen olleen aktiivisempia korttimaksajia kuin euroalueella keskimäärin. Korttimaksamisen lisääntyessä korttimaksut tyypillisesti pienenevät. Tutkimus osoitti, että maksamisen murros on tapahtunut Suomessa nopeasti.</p>		
Avainsanat (asiasanat) pitkittäistutkimus, maksaminen, maksutapa, käteinen, maksukortti, korttimaksu		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Tarkiainen, Salla	Type of publication Bachelor's thesis	Date June 2020 Language of publication: Finnish
	Number of pages 52	Permission for web publication: x
Title of publication Card or cash? A longitudinal study of payment revolution in Finland		
Degree programme Business Administration		
Supervisor(s) Eskola, Anne		
Assigned by		
Abstract <p>The revolution in payments and the ensuing decline in cash payments have discussed by consumers and financial professionals over the past decade. Currently, various payment cards have a strong position as a means of payment, but new payment innovations are constantly being launched for consumer use. On the other hand, cash payment also has its supporters and cash is still the primary payment method for many consumers.</p> <p>The purpose of the thesis was to study the development of cash and card payments in Finland in the 2010s. At the same time, it was examined how Finland's development progressed compared to the euro area and what kind of differences and similarities were found. By surveying the change that has already taken place, the aim was to create a basis for assessing future payment trends. The study was carried out as a qualitative longitudinal study. The data were collected from the payment statistics by the Bank of Finland and the European Central Bank. By combining the collected data, calculations were made on the progress of changes in payment.</p> <p>It was found that there were clear trends in the development of payments. The observed trends were not always parallel in Finland and the euro area. In Finland, the use and availability of cash decreased significantly. At the euro area, the position of cash even strengthened, and cash was found to be in circulation more than ever before. The popularity of card payments grew strongly in both Finland and the euro area. Although the growth of card payments was stronger in the euro area than in Finland, it was found that Finns were still more active card payers. As card payments increased, the value of card payments typically decreased. The revolution in payments has taken place quickly in Finland.</p>		
Keywords/tags (subjects) longitudinal study, payment, payment method, cash, payment card, card transaction		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Maksaminen murroksessa	3
2	Tutkimusasetelma	4
2.1	Tutkimusongelma ja -kysymykset	4
2.2	Tutkimusmenetelmät	5
2.3	Aineiston kerääminen ja analysointi	6
2.4	Tutkimuksen luotettavuus.....	9
3	Raha ja maksutavat	10
3.1	Käteinen.....	11
3.2	Maksukortit	15
4	Euroalue ja eurojärjestelmä	17
5	Tutkimuksen toteutus.....	22
6	Tulokset	23
6.1	Käteismaksaminen	23
6.2	Korttimaksaminen	30
7	Pohdinta.....	43
	Lähteet	49

Kuviot

Kuvio 1. Setelin kohokuviot turvatekijänä.....	13
Kuvio 2. Eurokolikon yhteinen ja kansallinen puoli	14
Kuvio 3. EU ja euroalue nykyään	19
Kuvio 4. Rahahuollon vastualueet Suomessa.....	21

Taulukot

Taulukko 1. Tutkimuksessa käytetyt tilastot	22
Taulukko 2. Käteisnostot eri kanavista Suomessa	24
Taulukko 3. Käteisnostojen kokonaismäärä automaatilla.....	25
Taulukko 4. Käteisnostojen kokonaisarvo automaatilla.....	25
Taulukko 5. Käteisnostojen määrä korttia kohden.....	26
Taulukko 6. Keskimääräinen käteisnosto korttia kohden	27
Taulukko 7. Käteistalletusten kokonaisarvo automaatilla.....	27
Taulukko 8. Käteisen saatavuus Suomessa.....	28
Taulukko 9. Käteisen saatavuus euroalueella.....	29
Taulukko 10. Käteisen määrä kierrossa euroalueella	30
Taulukko 11. Korttimaksujen kokonaismäärä ja -arvo	31
Taulukko 12. Korttimaksujen osuus muista kuin käteismaksuista	32
Taulukko 13. Korttimaksujen määrä henkilöä kohden.....	33
Taulukko 14. Korttimaksun keskimääräinen suuruus.....	34
Taulukko 15. Korttimaksujen jakautuminen maksutavan mukaan (lukumäärä) .	34
Taulukko 16. Korttimaksujen jakautuminen maksutavan mukaan (arvo)	35
Taulukko 17. Korttimaksun keskimääräinen suuruus maksutavan mukaan	36
Taulukko 18. Korttien kokonaismäärä	37
Taulukko 19. Korttien jakautuminen korttityypin mukaan Suomessa	38
Taulukko 20. Korttien jakautuminen korttityypin mukaan euroalueella	39
Taulukko 21. Korttimaksujen jakautuminen korttityypeittäin Suomessa	40
Taulukko 22. Korttimaksujen jakautuminen korttityypeittäin euroalueella	41
Taulukko 23. Korttimaksun keskimääräinen arvo korttityypeittäin Suomessa....	42
Taulukko 24. Korttimaksun keskimääräinen arvo korttityypeittäin euroalueella	43

1 Maksaminen murroksessa

Käteinen ei kelpaa kaikkialla (Etelä-Suomen Sanomat 2010). Sähköinen raha korvaa käteisen – kuinka tietoturva varmistetaan? (Suomen Kuvalehti 2012). Kortilla maksetaan jo aivan pikkuostoksia (Yle 2013). Ikäihmiset siirtyvät käteisestä kortin käyttäjiksi (Turun Sanomat 2014). Käteisen rahan tarve vähenee, mutta täysin ilman ei vielä pärjää (Yle 2015). Näin maksaminen muuttuu – maksukortti katoaa, käteinen jää historiaan (Kauppalehti 2016). Maksamisesta tulee lopulta näkymätöntä – ja maksuväline on ihminen itse (Kauppalehti 2018). Käteinen saa kyytiä ja kaupassa maksaminen on pian sekavampaa kuin koskaan (Ilta-Sanomat 2019). Käteinen on katoamassa, mutta Suomen Pankin mukaan sillä on vielä tehtävänsä (Kauppalehti 2020).

Suomessa ja maailmalla tapahtunut maksamisen murros ja sitä seurannut käteisen suosion hiipuminen ovat puhuttaneet läpi vuosikymmenen. Käteinen on eri muodoissaan ollut ihmiskunnan maksuvälineenä jo tuhansien vuosien ajan, mutta viime aikoina muuttuvat trendit ja teknologian kehitys ovat tuoneet mukanaan lukuisia uusia maksutapoja. Nykyään erilaiset maksukortit ovat vahvistaneet asemansa maksamisen kulmakivinä. Tällä hetkellä maksaminen kulkee kuitenkin jo kovaa vauhtia kohti aineettomuutta ja kuluttajien käyttöön lanseerataan uusia maksuinnovaatioita sormenjälkimaksamisesta kasvotunnistautumiseen. Toisaalta käteisellä on kuitenkin edelleen kannattajansa ja myös Suomen Pankki on voimakkaasti puolustanut käteismaksajien oikeuksia. Siinä missä digitalisaatio ja uudet maksutavat ovat monille käyttäjille helposti omaksuttavia asioita, on käteinen samaan aikaan sadoille tuhansille suomalaiselle edelleen pääasiallinen maksuväline.

Maksamisen ja maksutapojen suuntaukset ovat olleet pitkään ajankohtainen puheenaihe finanssialalla. Erityisesti mobiilimaksamista ja muita uusia maksutapoja on tarkasteltu useissa tutkimuksissa ja opinnäytetyöissä. Sen sijaan käteinen ja maksukortit ovat kaikista perinteisimpinä maksutapoina jääneet vähemmälle huomiolle, ja niistä tehdyt opinnäytetyöt ovat perustuneet lähinnä erilaisiin kuluttajakyselyihin tai haastatteluihin. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan käteis- ja korttimaksamisessa tapahtunutta kehitystä tilastojen näkökulmasta ja tehdään samalla läpileikkaus kulu-

neeseen vuosikymmeneen, jonka aikana Suomi ja muu euroalue ovat ajautuneet kes- kelle maksamisen murrosta. Tutkimus tarjoaa finanssialan toimijoille selvityksen ta- pahtuneesta muutoksesta ja valottaa käteisen ja maksukorttien asemaa maksuväli- keinä. Lisäksi tutkimustulosten avulla voidaan lisäksi pyrkiä arvioimaan tulevaisuuden maksamisen kehityssuuntia.

2 Tutkimusasetelma

2.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimusongelma luo perustan koko tutkimusprosessille. Tutkimusongelman tavoit- teena on tiivistää tutkimuksen tarkoitus eli mitä aiotaan tutkia. Täsmällinen tutki- musongelma edesauttaa tutkimuksen etenemistä ja tutkittavan ilmiön hahmotta- mista. (Kananen 2014, 32–33.) Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmana on kartoit- taa Suomen käteis- ja korttimaksamisen kehitystä 2010-luvulla ja verrata sitä euro- alueen yleiseen kehitykseen.

Tutkimusongelma jaetaan tutkimuskysymyksiksi, joiden yhteisenä tavoitteena on an- taa vastaus tutkimusongelmaan sekä johtaa aineiston keruuta ja analysointia oikeaan suuntaan. Määrittelemällä tutkimuskysymykset riittävän tarkasti, tutkija saa samalla rungon opinnäytetyön empiiriselle osuudelle. Kysymysten luokittelu riippuu tutkitta- van ilmiön tunnettavuudesta. (Kananen 2014, 36–37.) Tämä työ vastaa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia muutoksia käteis- ja korttimaksamisessa on tapahtunut Suomessa 2010-luvulla?
2. Mitkä ovat keskeisimmät erot ja yhtäläisyydet käteis- ja korttimaksamisen ke- hityksessä Suomessa ja muualla euroalueella?

Tutkimuksen rajaus

Tutkimuksen ongelmanasettelu on yksi tutkimusprosessin tärkeimmistä – ja myös haastavimmista – vaiheista. Tutkijan haasteena on määritellä tutkimusongelma siten, että se on riittävän rajattu ja ohjaa tutkimusta sen oikeisiin päämääriin. (Kananen 2014, 32.) Tämä opinnäytetyö on rajattu käteis- ja korttimaksamisen tutkimiseen. Tutkimuksessa Suomessa tapahtunutta maksamisen muutosta rinnastetaan koko euroalueen muutokseen. Perinteisinä maksutapoina käteis- ja korttimaksamisen kehitystä voidaan tarkastella pitkällä aikavälillä. Euroalueen yhteinen valuutta edesauttaa muutoksen tarkastelua.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusotteella tarkoitetaan menetelmäkokonaisuutta, joka sisältää sille ominaiset keinot aineiston keräämiseen, analysointiin ja tulkintaan. Tutkimukset voidaan ryhmitellä karkeasti laadullisiin ja määrällisiin tutkimuksiin, jotka ovat edelleen jaettavissa eri tutkimuslajeihin. (Kananen 2014, 20–21.) Puusan ja Juutin (2011a, 24) mukaan tutkimusotteen valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota tutkimuksen tavoitteisiin: mikä on tutkimusongelma ja minkälaista tietoa tutkimuksella on tarkoitus saada aikaan?

Tämä opinnäytetyö toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena pitkittäistutkimuksena ja sen tavoitteena on tutkittavan asian ja sen taustatekijöiden syvälinen ymmärtäminen tietyllä aikavälillä. Siinä missä määrällinen tutkimus pyrkii yleistämään asioita nykyisten teorioiden ja lukujen avulla, laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkittavan ilmiön selittäminen ja ymmärtäminen sanoilla ja lauseilla. Laadullinen tutkimus toimii useimmiten määrällisten tutkimusten perustana, sillä sen myötä muodostuu uutta teoriaa. Laadullinen ote sopii esimerkiksi tutkimukseen, jonka ilmiöstä ei ole ennestään tietoa tai ilmiöstä halutaan luoda uusia oletuksia. (Kananen 2014, 17–18.)

Pitkittäistutkimus pohjautuu tutkittavan ilmiön kehittymiseen sekä muutosten ja niiden taustatekijöiden analysoimiseen. Pitkittäistutkimuksessa ilmiötä seurataan pit-

källä aikavälillä. (Pitkittäistutkimus 2015.) Pitkittäistutkimuksen rinnalla tässä tutkimuksessa on myös vertailevan ja historiallisen tutkimuksen piirteitä. Vertailevassa tutkimuksessa etsitään valituista tapauksista tai ilmiöistä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia joko laadullisin tai määrällisin menetelmin (Vertaileva tutkimus 2015). Sen sijaan historiatutkimuksella pyritään hahmottamaan tietyn ilmiön muutosta tiettyinä ajanjaksona. Tutkimusmenetelmänä historiatutkimus soveltuu erityisesti laadulliseen tutkimukseen. (Historiatutkimus 2015.)

Laadulliselle tutkimukselle ominainen piirre on todellisuudesta saatavan tiedon subjektiivisuus. Tutkimuksessa korostuu havainnon ja tutkijan välinen yhteys, eikä tutkittava ilmiö ole tutkijasta riippumaton. (Puusa & Juuti 2011b, 47.) Tutkimusvalintoihin ja tuloksiin voivat olla vaikuttamassa esimerkiksi tutkijan mielenkiinto tai ammatti sekä aiemmat kokemukset ja elämänhistoria (Anttila 2005, 276). Tällaisten taustatekijöiden vaikuttaessa tutkija pyrkii valitsemaan itselleen luonteenomaiset lähestymistavat ja muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä teoreettisesti mielekkään tulkinnan (Puusa & Juuti 2011b, 48; Anttila 2005, 276).

Laadullisen tutkimuksen toteutustapa on määrällistä tutkimusta vapaamuotoisempi, eikä tutkimusprosessin vaiheita ole tiukasti rajattu. Laadulliselle tutkimukselle on olennaista aineiston keräämisen ja analysoinnin välinen vuoropuhelu, joka jatkuu koko prosessin ajan. Tiedonkeruu ja aineiston analysointi ohjaavat toisiaan ja koko tutkimuksen etenemistä, kunnes saavutetaan riittävä ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2014, 18–19.) Laadullista tutkimusta tehdessä ei myöskään ole tavatonta, että tutkimuksen ongelmanasettelu muovautuu vielä tutkimusprosessin aikana (Hirsjärvi, Remes & Rajavaara 2007, 121–122).

2.3 Aineiston kerääminen ja analysointi

Tutkimuksen ongelmanasettelun jälkeen tutkimuksessa määritellään siinä käytettävät aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät. Kullekin tutkimusotteelle on olemassa sille ominaiset aineistonkeruumenetelmänsä, joiden avulla voidaan työstää juuri kyseiselle tutkimusotteelle tyypillistä aineistoa. Analyysimenetelmien valintaan vaikuttavat tutkimusotteen lisäksi käytetyt aineistonkeruumenetelmät. Tutkimusaineistoa

analysoimalla etsitään kerätystä aineistosta ratkaisuja tutkimuksen ongelmanasetteluun. (Kananen 2014, 41–42.)

Aineistonkeruumenetelmät

Aineistonkeruumenetelmät voidaan jakaa sekundäärisiin ja primäärisiin menetelmiin. Primäärisellä aineistolla viitataan tietoon, jonka tutkija kerää yksinomaan kyseisestä tutkimusta varten esimerkiksi haastatteluilla tai kyselyillä. Sen sijaan sekundäärinen aineisto on jo olemassa ja valmiiksi hyödynnettävissä – oli kyse sitten dokumenteista, tutkimuksista tai tilastoista. (Kananen 2014, 64–65.) Sekundäärilähteissä siis raportoidaan tietoa, joka on jo kerran tai useamminkin siirretty alkuperäislähteestä (Anttila 2005, 314).

Hirsjärvi ja muut (2007) korostavat, että eräät tutkimusongelmat voivat olla ratkaitavissa valmiiden aineistojen perusteella, kun ko. aineisto on yhdistettävissä oman tutkimuksen lähtökohtia vastaavaksi. Valmiita aineistoja käytettäessä tutkijan tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota lähdekritiikkiin ja varmistaa, että esimerkiksi tilastot ovat keskenään vertailukelpoisia (Hirsjärvi ym. 2007, 181–184). Anttilan (2005, 205) mukaan tutkijan tulee aineistoa arvioidessaan pohtia mm. dokumenttimateriaalin koostajan luotettavuutta, tehdyn koontin tarkoituksellisuutta sekä dokumenttien kattavuutta.

Aiemmin tapahtuneita ilmiöitä tutkittaessa tutkimusaineistona voidaan käyttää ilmiöihin liittyviä dokumentteja, mikä usein mahdollistaa uuden tutkimuksen tekemisen (Anttila 2005, 202). Tämän tutkimuksen pääasiallisena lähteenä käytetään Suomen Pankin ja Euroopan keskuspankin (EKP) ylläpitämiä maksuliiketilastoja, joiden avulla käteis- ja korttimaksamisen kehitystä seurataan tietyllä aikavälillä. Tietoa kerätään kymmeneltä vuodelta. Suomessa Suomen Pankki vastaa rahalaitos-, rahoitus- ja maksuasetilastojen laatimisesta (Tilastot n.d.a). Näitä tilastoja varten se kerää tietoja esimerkiksi maksuliikenteestä maksupalveluntarjoajilta ja maksujärjestelmäoperaattoreilta. (Maksuliiketilastot n.d.) Kyseisten tilastojen tarkoituksena on paitsi tuottaa tietoa finanssialan valvontatahoille, myös mahdollistaa aihetta koskeva tutkimus ja kehitys (Maksuliiketilastot n.d.). Euroopan keskuspankkijärjestelmä – mukaan lukien

Suomen Pankki – saa toimintaansa varten tarvitsemansa tiedot EKP:n tilastoista. Tilastojen lähtökohtana on koko euroalueen rahapolitiikan turvaaminen. (Tilastot n.d.b)

Analyysimenetelmät

Aineiston analysointi ja sen pohjalta tehtävät tulokset ja johtopäätökset ovat koko tutkimuksen perusta. Aineiston käsittely lähtee liikkeelle kerätyn materiaalin tarkistamisesta ja mahdollisten puutteiden tai virheiden korjaamisesta. Tarkistamista seuraa aineiston järjestäminen ja täydentäminen analysoinnin helpottamiseksi. (Hirsjärvi, Remes & Rajavaara 2007, 216–217.) Hirsjärvi ja muut (2007, 219) toteavat, että ilmiön ymmärtämiseen pyrittäessä käytetään pääasiassa laadullista analyysitapaa. Lisäksi laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tarvittavan aineiston määrää on etukäteen vaikea tarkasti arvioida ja aineistoa täydennetään tutkimuksen edetessä. Useiden aineistonkeruu- ja analysointivaiheiden myötä aineiston analyysi syventyy ja täydentyy. (Kananen 2014, 99–100.)

Analysointivaiheessa kerätystä aineistosta etsitään juuri kyseisen tutkimuksen kannalta hyödyllistä tietoa tulkintojen pohjaksi (Kananen 2014, 100). Luoman (2012) mukaan kvalitatiivisella vertailevalla analyysillä voidaan pyrkiä ilmiön syy-seuraussuhteiden hahmottamiseen, yhdessä esiintyvien piirteiden etsimiseen tai ilmiön ymmärtämiseen sinällään. Analyysi aloitetaan perehtymällä aineistoon huolellisesti, jonka jälkeen aineistosta määritellään tutkittavat piirteet (Luoma 2012). Kananen (2014, 100) mukaan tällöin tutkimuskysymykset esitetään aineistolle. Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymyksiin vastataan laskemalla ilmiöiden absoluuttisiin määriin perustuen niiden suhteellista kehitystä kymmenen vuoden ajalta. Näin aineiston tieto ikään kuin hajotetaan osiin ja kootaan uusiksi rajatuiksi kokonaisuuksiksi analyysin ja synteessin edetessä. Tutkimustulosten tulokseksi tarkoituksena on selvittää analyysin aikana löytyneitä merkityksiä ja koota niistä synteesejä, joiden avulla saadaan aikaan johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2011, 121–124.)

2.4 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuus on tutkimuksen keskeinen arviointikriteeri. Onnistuneen opinnäytetyön edellytyksenä luonnollisesti on, että tutkimuksessa esitetyt johtopäätökset ja tulokset ovat oikeita. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on määrällistä tutkimusta haasteellisempaa. Määrällisessä tutkimuksessa on käytössä vakiintuneita termejä luotettavuuden mittaamiseen, mutta laadulliseen tutkimukseen nämä käsitteet eivät kuitenkaan sovellu: esimerkiksi laadulliset tutkimusolosuhteet ovat vain harvoin esimerkiksi uusittavissa tai standardisoitavissa. (Kananen 2014, 145.) Lisäksi tutkijan omat näkökulmat, oppiminen prosessin aikana ja tutkimusympäristö vaikuttavat esimerkiksi valittuihin menetelmiin ja tuloksiin, mitkä seikat myös tekevät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista haastavaa (Aaltio & Puusa 2011, 153).

Yksiselitteisiä menetelmiä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole ja samalla käytössä olevat kriteerit vaihtelevat erilaisten tulkintojen mukaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa korostuu tutkijan rooli, sillä hän vastaa tutkimusvaiheiden toteutuksesta ja prosessin suunnitelmallisuudesta. (Kananen 2014, 145–146.) Hirsjärven ym. (2007, 227–228) mukaan tutkija pystyy todentamaan tutkimuksensa luotettavuutta kuvailemalla todenmukaisesti tutkimuksen eri vaiheet ja perustelemalla aineiston pohjalta tehdyt päätelmät. Myös Kananen (2014) tuo esille, että riittävä ja kaikki tutkimuksen vaiheet kattava dokumentaatio on yksi tutkimuksen luotettavuuden lähtökohdista. Dokumentaatio mahdollistaa ulkopuoliselle lukijalle työn arvioinnin, kun esimerkiksi tutkijan tutkimuksen aikana tekemät ratkaisut ja menetelmävalintojen taustalla olevat perustelut on kuvattu. (Kananen 2014, 153.)

Tutkijan aseman ja riittävän dokumentaation lisäksi Kananen (2014) perustaa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden sen vahvistettavuuteen, ristiriidattomuuteen ja saturaatioon. Tutkimuksen vahvistettavuutta voidaan kehittää hankkimalla aineistoa useista eri lähteistä ja tarkastelemalla, saavutetaanko lähteillä samanlaisia tuloksia. Tulokinnan ristiriidattomuudella viitataan tutkimuksen sisäiseen validiteettiin, jonka

merkitys korostuu erityisesti laadullisessa tutkimuksessa. Tutkija kerää usein aineistonsa monista eri lähteistä ja muodostaa niiden perusteella oman tulkintansa tutkitavasta ilmiöstä. Tulkinnan ristiriidattomuus saa lisää varmuutta, jos toinen tutkija päätyy samoihin päätelmiin. Aineiston saturaatio eli kylläntyminen tapahtuu, kun eri lähteistä saadut tulokset alkavat toistaa itseään. (Kananen 2014, 151–154.)

3 Raha ja maksutavat

Rahan olemus on muuttunut vuosituhansien kuluessa, mutta sen tärkeä tehtävä hyödykkeiden arvon mittarina on pysynyt muuttumattomana tähän päivään asti. Ennen varsinaisen rahan syntymistä kaupankäynti perustui niin sanottuun luonnonrahaan ja vaihdantatalouteen. Luonnonrahana käytettiin tyypillisesti arvostettuja tuotteita, kuten riisiä, suolaa tai karjaa. Sittemmin metallit korvasivat luonnonrahan kaupanteossa ja kulta vakiinnutti asemansa maksuvälineenä. Kultaharkkoja käytettiin parin tuhannen vuoden ajan, kunnes ensimmäinen rahajärjestelmä syntyi 600-luvulla ennen ajanlaskun alkua Lyydian valtakunnassa, nykyisen Turkin seudulla. Tällöin kuningas Kroisos määräsi ensimmäisiin tunnettuihin kolikoihin merkittäväksi niiden painon ja arvon. Sen sijaan ensimmäiset paperirahat otettiin käyttöön vasta 800-luvun Kiinassa ja ne rantautuivat Eurooppaan vuosisatoja myöhemmin. (Trötschkes 2014.)

Intendentti Jani Oravisjärven mukaan vanhin tunnettu suomalainen raha on kuusinainen, jota lyötiin Turussa 1400-luvun alussa. Kolikoita on lyöty Suomessa kokuksi jo myöhäisrautakaudella, mutta kuusinaiset olivat ensimmäisiä maksuvälineinä käytettyjä kolikoita. (Kolikoiden kiehtova maailma – kuusinaisista euroihin 2019.) Virallisen oman rahayksikön Suomi sai kuitenkin vasta Venäjän vallan alla vuonna 1860, kun markka korvasi ruplan. Markan arvo ehti olla sidottuna esimerkiksi ruplaan, hopeaan ja kultaan ennen kuin Suomessa otettiin käyttöön yhteisvaluutta euro vuonna 2002. (Historiallisia suomalaisia seteleitä ja metallirahoja n.d.)

Rahan aineellisen olomuodon muuttuessa myös sen määritelmä on laajentunut ja monipuolistunut. Korhonen (2007) kuvaileekin nykyään rahan olevan vain aineetonta dataa pankkien tietokannassa. Raha perustuu uskoon vastapuolen maksukyvyistä,

sillä raha on aina myös velkaa. (Korhonen 2007, 8.) Käteinen lompakossa on todellisuudessa keskuspankin velkaa lompakon haltijalle, kun taas esimerkiksi tilille säästetyt varat ovat pankin velkaa asiakkaalle. Kun asiakas tai pankki ottaa lainaa, rahan määrä lisääntyy: asiakkaalla on enemmän rahaa kuin aiemmin ja samaan aikaan pankille tulee velkaa ja saamisia. Kun asiakas maksaa lainan sekä siihen liittyvät korot ja palkkiot takaisin pankille, saatava pyyhitään pois pankin kirjanpidosta ja kyseistä rahaa ei enää ole. (Mitä raha on? n.d.)

Raha on pääosin pankkien myöntämää lainaa asiakkaille, mutta myös pankit ottavat lainaa keskuspankilta eli pankkien pankilta. Tässä tapauksessa on kyse keskuspankki-rahasta, johon kuuluvat setelien lisäksi pankkien talletukset keskuspankissa. Tavalliset talletuspankit ovat riippuvaisia keskuspankeista, sillä ne tarvitsevat käteistä maksaakseen velkansa – eli tilivarat – asiakkaille. Keskuspankeilla on yksinoikeus käteisen liikellelaskuun. (Mitä raha on? n.d.)

Rahan kuluttamista ja siirtämistä varten on kuluttajille suunniteltu lukuisia maksutapoja. Kuluttajien maksukäyttäytymiseen ja maksutavan valintaan vaikuttavat monet seikat, kuten esimerkiksi ostoksen arvo ja ostopaikka sekä ostajan sukupuoli, ikä ja koulutustausta (Esselink & Hernández 2017, 23–24). Tässä tutkimuksessa maksuvälineistä käsitellään käteistä ja maksukortteja.

3.1 Käteinen

Kuluttajien arjessa käteisellä viitataan yleensä seteleihin ja kolikoihin. Virallisesti käteismaksamisella tarkoitetaan kuitenkin kaikkea maksamista, jossa maksu siirtyy ostajalta myyjälle välittömästi tai korkeintaan pienellä viiveellä. Kuluttajan ja myyjän tai kolmannen osapuolen välille ei siten synny velkasuhdetta kaupan yhteydessä. Käteismaksu voi siis todellisuudessa tarkoittaa setelien ja kolikoiden lisäksi myös pankkikorttimaksua, jos maksu veloitetaan suoraan ostajan tililtä eikä esimerkiksi kortin luotto-ominaisuudelta. (Maksaminen ja sopimukset n.d.) Tässä opinnäytetyössä käteisellä ja käteismaksamisella tarkoitetaan kuitenkin arkikielen tapaan vain setelien ja kolikoiden käyttöä maksutapana.

Käteismaksamisen etuina on perinteisesti pidetty esimerkiksi sen varmuutta ja tasa-vertaisuutta. Nyky-yhteiskunta on pitkälti riippuvainen verkkoyhteyksistä, joiden ajoittaiset häiriötilanteet vaikeuttavat esimerkiksi useimpien maksukorttien käyttöä. Vastaavissa tilanteissa käteinen on käytännöllisin ja varmin maksutapa. Käteinen on myös tasapuolisesti kaikkien käytettävissä riippumatta siitä, onko kuluttajalla käytössään pankkitiliä tai sähköisiä maksuvälineitä. (Euron käyttö n.d.) Lisäksi käteismaksamisen hyötyä voidaan tarkastella myös psykologisesta näkökulmasta, sillä kuluttajat kokevat käteismaksamisen tutkitusti korttimaksamista merkityksellisemmäksi. Käteisen vähenemiseen kiinnitetään enemmän huomiota, sillä se on konkreettisesti nähtävissä. Kuluttajien voidaan siis päätellä tekevän todennäköisemmin harkittuja ostopäätöksiä maksaessaan hankinnat käteisellä. (Hallamaa 2020.) Toisaalta käteismaksamista voidaan pitää epäkäytännöllisenä, työläänä tai jopa riskialttiina muihin, nykyaikaisempiin maksutapoihin verrattuna.

Suomen ja euroalueen yhteinen rahayksikkö on euro, minkä takia käteistä tarkastellaan tässä opinnäytetyössä euron näkökulmasta. Suomen Pankki on vastuussa eurokolikoiden ja -setelien liikkeeseenlaskusta Suomessa. Eurojärjestelmää tarkastellaan tarkemmin luvussa 4.

Eurosetelit

Tällä hetkellä Suomessa ja muualla euroalueella on käytössä kaksi setelisarjaa. Ensimmäinen setelisarja laskettiin liikkeelle euron käyttöönoton yhteydessä vuonna 2002. Siihen kuuluvat seitsemän seteliä, jotka ovat arvoltaan 5, 10, 20, 50, 100, 200 ja 500 euroa. Vuonna 2012 EKP ilmoitti uuden eurosetelisarjan käyttöönotosta. Uusi Euro-setelisarja otettiin käyttöön vaiheittain ja viimeiset 100 ja 200 euron arvoiset setelit laskettiin liikkeelle 28.5.2019. Toisessa setelisarjassa luovuttiin kokonaan 500 euron setelistä ja niiden liikkeellelasku lopetettiin alkuvuodesta 2019. Kierrossa olevat 500 euron setelit käyvät kuitenkin yhä maksuvälineiksi ja ne säilyttävät arvonsa samalla tavalla kuin muutkin eurosetelit. (Setelit n.d.)

Euroalueen uutta setelisarjaa on perusteltu pääosin turvallisuustekijöillä. Uusissa seteleissä käytetty tekniikka tekee niistä entistä vaikeampia väärentää ja mahdollisten

väärennösten tunnistaminen on sekä käteisen parissa työskenteleville että kuluttajille helpompaa. Samalla kuluttajien usko euroon maksuvälineenä säilyy. (Toinen eurosetelisarja (Europa-sarja) n.d.) Setelin arvo vaikuttaa sen turvatekijöihin: mitä arvokkaampi seteli on, sitä paremmin se on pyritty suojaamaan väärentämiseltä (Eri-suuruiset setelit n.d.).

Suurin osa turvatekijöistä on todennettavissa paljain käsin tai silmin. Esimerkiksi toisen sarjan 100 euron setelissä (kuvio 1) on kohokuvioita valoa vasten näkyvä kasvokuvaikkuna, vesileima ja turvalanka sekä kallisteltaessa havaittavat kasvokuva- ja satelliittihologrammi ja hohtava numero. Tämän lisäksi erityislaitteet, kuten infrapuna- tai ultraviolettivalo, paljastavat setelistä lisää turvatekijöitä. (Turvatekijät n.d.)

Kuvio 1. Setelin kohokuviot turvatekijänä (Turvatekijät n.d.)

Turvallisuuden lisäksi toisessa setelisarjassa on kiinnitetty erityistä huomiota setelien kestävyteen, sillä vahvatekoiset setelit kestävät kierrossa pidempään ja säästävät siten valmistusmateriaaleja ja muita kustannuksia. Uusi Europa-setelisarja korvaa vähitellen ensimmäisen setelisarjan ja vanhat setelit poistuvat kierrosta. Kun ensimmäinen setelisarja lakkautetaan kokonaan ja se ei enää käy lailliseksi maksuvälineeksi, kansalliset keskuspankit vaihtavat niitä käytössä oleviin seteleihin rajoittamattoman ajan. (Toinen eurosetelisarja (Europa-sarja) n.d.)

Eurokolikot

Eurokolikkosarja muodostuu kahdeksasta 1, 2, 5, 10, 20 ja 50 sentin sekä 1 ja 2 euron arvoisesta kolikosta. Kaikkien eurokolikoiden toisella puolella on karttakuva Euroopan Unionista tai Euroopasta riippumatta siitä, mistä euroalueen maasta kolikko on laskettu liikkeeseen. Pienimmissä – 1, 2 ja 5 sentin – kolikoissa näkyvä kartta edustaa Euroopan yhteyttä Aasiaan ja Afrikkaan. Kolikon yhteisen puolen tarkoituksena on kuvastaa EU:n yhtenäisyyttä. (Kolikat n.d.)

Kolikon kansallisella puolella on nähtävissä maa, joka on laskenut kolikon liikkeelle (Kolikat n.d.). Kansallinen puoli kuvastaa usein maan historiaa tai kulttuuria. Suomen kolikoiden kansalliset puolet ovat saaneet vaikutteita markkojen tyylistä; esimerkiksi 50 sentin kolikossa on nähtävissä perinteinen vaakunaleijona (kuvio 2). (Suomi n.d.) Vakituisten kolikoiden lisäksi jokaisella euroalueen maalla on oikeus laskea liikkeelle vuosittain kaksi erikoisrahaa, joilla tyypillisesti muistetaan historiallisten tai muiden merkityksellisten tapahtumien vuosipäiviä. Erilaista kansallista kuvapuolta lukuun ottamatta erikoisrahat ovat ominaisuuksiltaan samanlaisia kuin kahden euron kolikot. (2 euron erikoisrahat n.d.)

Kuvio 2. Eurokolikon yhteinen ja kansallinen puoli (Yhteinen puoli n.d.; Suomi n.d.)

Kaikki eurokolikot ovat euroalueella laillisia maksuvälineitä (Kolikat n.d.). Suomi kuitenkin poikkeaa monesta muusta euromaasta, sillä 1 ja 2 sentin kolikot eivät ole Suomessa vakiintuneessa käytössä. Tämä johtuu pyöristyssäännöstä, jonka perusteella summat pyöristetään lähimpään viiteen senttiin. (Eurokolikat n.d.) Toisaalta liikkeillä

on sopimusvapauden pohjalta oikeus päättää hyväksymänsä maksuvälineet, kunhan ilmoittavat siitä selkeästi asiakkaalle. Tällöin myyjä voi kieltäytyä vastaanottamasta esimerkiksi 1 ja 2 sentin kolikoita. Lisäksi euroasetuksen mukaan saman maksun yhteydessä on velvollisuus hyväksyä korkeintaan 50 kolikkoa. (Usein kysytyt kysymykset n.d.)

3.2 Maksukortit

Maksukortit ovat tällä hetkellä yksi yleisimmistä maksuvälineistä Suomessa ja maailmalla. Niillä tarkoitetaan kaikkia kortteja, joilla kuluttaja voi maksaa tavaroita ja palveluita tai nostaa käteistä rahaa. Pankit tarjoavat asiakkailleen runsaasti erilaisia korttivaihtoehtoja, mutta suurin osa maksukorteista voidaan jakaa perinteisiin pankki- eli debit-kortteihin sekä luotto- eli credit-kortteihin. (Maksaminen ja sopimukset n.d.) Debit-kortit voidaan ryhmitellä edelleen offline- ja online-kortteihin. Offline debit -kortit eivät tarkista pankkitilin katetta jokaisessa maksutapahtumassa, kun taas online debit -kortit tekevät aina katevarmennuksen. (Maksuliiketilastot 2018: lähimaksamisesta on tullut suomalaisille arkipäivää 2019.) Näin ollen online debit -korttia on käytännössä mahdotonta käyttää yli tilivarojen. Muiden maksukorttien tilinylityksistä pankki voi periä maksun. (Maksaminen ja sopimukset n.d.) Online debit -kortteja suositellaankin yleensä alaikäisille ja muille erikoisryhmille kuten edunvalvottaville. Useissa korteissa on sekä pankki- että luotto-ominaisuus. Tällaisia kortteja kutsutaan yleisesti myös yhdistelmäkorkeiksi.

Jotkut palveluntarjoajat myöntävät myös maksuaikakortteja, joita käyttämällä kuluttaja saa hankinnoilleen sovittun, useimmiten korottoman maksuajan. Toisin kuin luottokortilla, maksuaikakortilla maksaessaan kuluttaja sitoutuu lyhentämään koko laskun yhdessä erässä maksuajan jälkeen. Maksuaikakortteja voidaan pitää nykypäivän pankki- ja luottokorttien edeltäjänä. (Sommar 2017.)

Pankkikortilla maksaminen on verrattavissa käteismaksamiseen: tilillä on oltava riittävästi rahaa maksun suorittamiseen (Maksaminen ja sopimukset n.d.), mikä tekee siitä sopivan maksuvälineen suurimmalle osalle kuluttajista. Finanssivalvonnan mukaan pankkikortti kuuluu esimerkiksi perusmaksutilin ja verkkopankkitunnusten

ohella peruspankkipalveluihin, jotka pankit ovat velvollisia tarjoamaan tasa-arvoisesti kaikille laillisille Euroopan talousalueen (ETA) kuluttaja-asiakkaille. Palveluiden avaamisesta koskevat kuitenkin rahanpesusäännökset, joiden perusteella pankki voi kieltäytyä tarjoamasta kuluttajalle peruspankkipalveluita. Säädösten mukaan esimerkiksi asiakkaan henkilöllisyys on pystyttävä todentamaan luotettavasti. (Peruspankkipalvelut 2018.)

Sen sijaan luottokortin saaminen edellyttää 18 vuoden ikää ja usein myös säännöllisiä tuloja, sillä luotonantaja haluaa varmistua asiakkaan maksukyvyistä. Luotto-ominaisuutta käytettäessä syntyy aina velkaa, jonka luotonantaja olettaa saavansa jossain vaiheessa takaisin. Korvaukseksi myönnetystä lainasta luotonantaja perii yleensä lainatun summan lisäksi korkoa ja mahdollisia muita kuluja – luotolla maksaminen tulee siis usein välitöntä maksua kalliimmaksi. Luottoa käyttäessään kuluttajan tulisi luottaa maksukykyynsä myös tulevaisuudessa, sillä hän joutuu lyhentämään lainaa säännöllisesti, yleensä kuukausittain. Luottokortin käyttäminen edellyttää kuluttajalta siis harkintaa ja oman talouden hallintaa. (Maksaminen ja sopimukset n.d.)

Hakan (2018) mukaan oikein käytettynä luottokortti tuo kuitenkin joustoa arjen isompiin hankintoihin ja on monessa tilanteessa kannattavampi kuin tavan pankkikortti. Luotolla maksettaessa saa yleensä maksuaikahyödyn, sillä kuluttaja voi halutessaan maksaa esimerkiksi koko laskun kerralla tai vain vähimmäislyhennyksen. Luoton käyttäminen tuo lisäturvaa myös verkko-ostoksiin, jotka kannattaisikin maksaa poikkeuksetta luotolla. Jos tilattu tuote esimerkiksi katoaa matkalla eikä tilanne etene myyjän kautta, voi kuluttaja hakea korvauksen pankilta. Hyvitystä voi hakea myös lentolipuista, jos lentoyhtiö yllättäen menee konkurssiin. Vastaavissa tilanteissa pankkikortilla tai luottokortin debit-puolella maksaminen tarkoittaa käytännössä samaa kuin käteismaksaminen, ja rahojen takaisin saaminen voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta. Lisäksi jotkut palveluntarjoajat myöntävät luotolla tehdyille ostoksille esimerkiksi ylimääräisiä vakuutuksia tai asiakasetuja. (Haka 2018.)

Korttimaksamisen turvallisuuden kiinnitetään Suomessa ja maailmalla jatkuvasti enemmän huomiota. Yksi merkittävimmistä tuotekehityksen tuloksista on lähimaksaminen, jonka avulla kuluttaja voi tehdä korkeintaan 50 euron ostoksia ilman kortin

tunnuslukua tai allekirjoitusta. Lähimaksamisen tarkoituksena on tehdä maksamisesta entistä sujuvampaa ja samalla estää tunnusluvun päätymistä muiden tietoon. Lähimaksu pohjautuu langattomaan yhteyteen, jonka kautta maksupäätte ja kortti välittävät maksun tiedot. Jatkuvasti lähimaksamista ei kuitenkaan voi käyttää, sillä maksupäätteet kysyvät edelleen tunnuslukua satunnaisesti ja varmistavat kortin olevan oikean henkilön käytössä. (Lähimaksaminen – nopeaa ja turvallista n.d.) Lähimaksaminen on kasvattanut suosiotaan tasaisesti ja vuonna 2018 lähimaksuominaisuus löytyikin jo noin 80 prosentista maksukortteja (Maksuliiketilastot 2018: lähimaksamisesta on tullut suomalaisille arkipäivää 2019).

Korttimaksamisen riskeistä puhuttaessa esiin nousevat usein tietoturva ja väärinkäytökset. Kalaoja (2018) kuitenkin korostaa, että yhä useammat väärinkäytökset pystytään nykyään torjumaan ennaltaehkäisevällä toiminnalla – usein ilman, että kuluttaja tietää asiasta mitään. Sähköisen maksamisen suuret maksumäärät ja nykyaikaisten sirukorttien vaikea kopioitavuus ovat kääntäneet väärinkäyttäjien huomion verkkoon. Ennakoiva väärinkäytöksen torjunta on kuitenkin kehittynyt merkittävästi, mikä on osaltaan vähentänyt Suomessa tapahtuvien maksuvälinepetosten määrää. (Kalaoja 2018.)

Huomioitavaa kuitenkin on, että kuluttaja pystyy omalla toiminnallaan minimoimaan merkittävästi väärinkäytöksen riskiä esimerkiksi asettamalla kortilleen vuorokausikohtaiset turvarajat, säilyttämällä korttia yhtä huolellisesti kuin käteistä ja seuraamalla säännöllisesti korttitilin tapahtumia. Korttia tai sen tunnuslukua ei myöskään tulisi koskaan luovuttaa toiselle henkilölle tai säilyttää niitä samassa paikassa. Jos kortti kuitenkin katoaa tai se varastetaan, on kuluttaja välittömästi velvollinen ilmoittamaan siitä pankille. Kortin sulkemisen jälkeen vastuu mahdollisesta väärinkäytöksestä siirtyy kortinmyöntäjälle. (Korttimaksaminen 2018.)

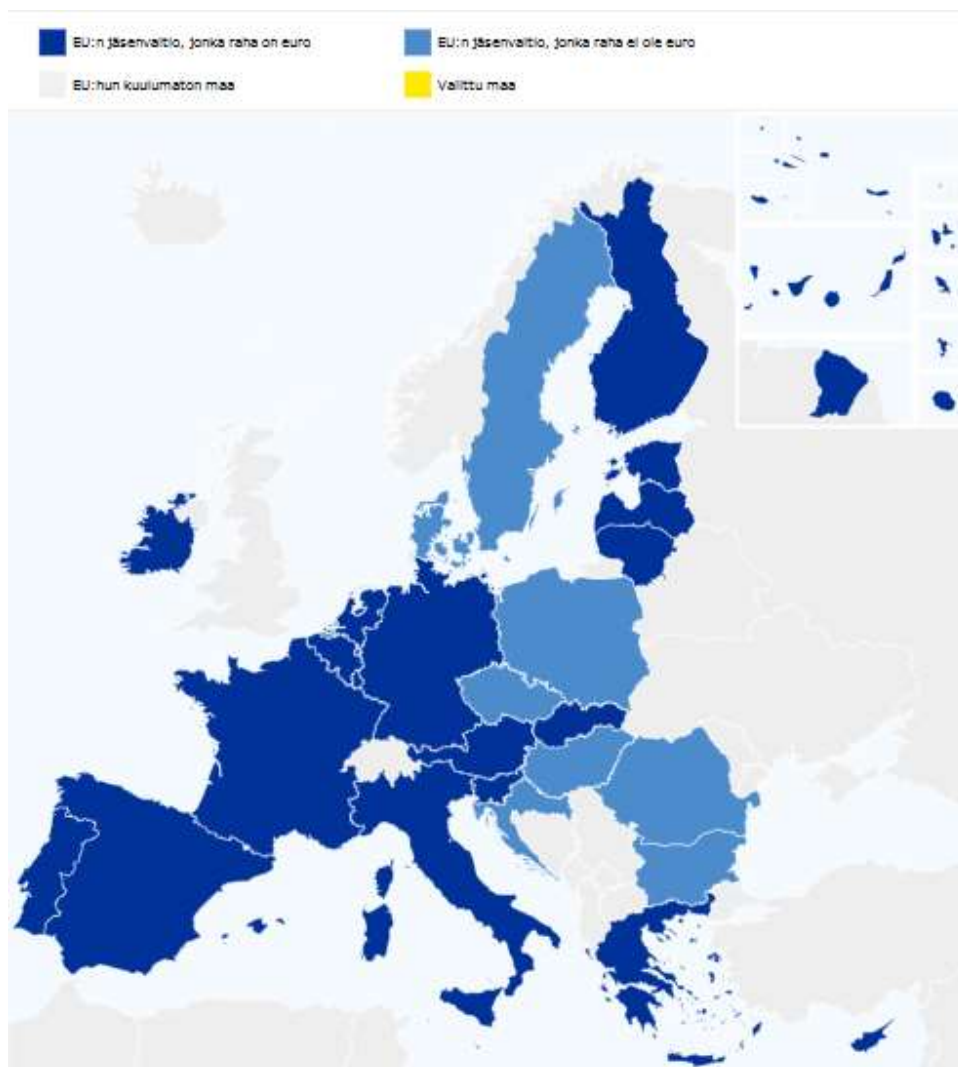
4 Euroalue ja eurojärjestelmä

Euroopan unioni (EU) on 27 jäsenmaasta muodostuva taloudellinen ja poliittinen liitto, joka on vuosikymmenten kuluessa kehittynyt talousyhteisöstä laaja-alaiseksi

järjestöksi. Unionin toiminnan lähtökohtia ovat esimerkiksi avoin ja demokraattinen päätöksenteko, vakaiden sisämarkkinoiden ylläpitäminen sekä rauhan ja eurooppalaisten arvojen edistäminen. Lisäksi EU-maat sallivat kansalaisilleen vapauden liikkua, opiskella ja työskennellä lähes missä tahansa unionin alueella. Yksi osoitus Euroopan unionin yhtenäisyydestä on sen yhteinen valuutta euro, jota käyttää yli 340 miljoonaa kansalaista EU:n alueella. (Perustietoa Euroopan unionista n.d.)

Kun euro otettiin ensimmäisen kerran käyttöön vuoden 1999 alussa, sen tehtävänä oli toimia vain aineettomana tilivaluuttana esimerkiksi kirjanpitoa varten. Käteisenä euro sai alkunsa vasta 1.1.2002, kun ensimmäiset 12 EU-maata – mukaan lukien Suomi – vaihtoivat omat kansalliset rahayksikkönsä virallisesti euroon ja alkoivat laskea liikenteeseen euroseteleitä ja -kolikoita. (Euron historia ja merkitys n.d.) Nykyään euro on vakiinnuttanut paikkansa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja sitä käytetään Yhdysvaltain dollarin jälkeen toiseksi eniten maailmassa. Euro on myös suosittu valuutta Euroopan unionin puolella ja monet maat ovat sitoneet omat valuuttansa euroon, jonka vakaa asema herättää luottamusta ympäri maailman. (Euron kansainvälinen asema n.d.)

Tänä päivänä 19 Euroopan unionin jäsenmaata on ottanut euron viralliseksi rahayksikönsä. Nämä maat muodostavat euroalueen (kuvio 4). Kaikkien EU-maiden oletetaan liittyvän euroalueeseen ja vaihtavan valuuttansa euroon, kun ne täyttävät liittymiselle asetetut taloudelliset ja oikeudelliset kriteerit. (Mitkä maat käyttävät euroa? n.d.) Euroalueeseen liittyminen muuttaa pysyvästi jäsenmaan rahapolitiikkaa ja edellyttää aina huomattavia valmisteluja. Liittymiskriteerien tarkoituksena on vahvistaa jäsenmaan ja muun euroalueen välistä integraatiota ja samalla varmistua siitä, että maan talous on tarpeeksi kehittynyt yhdistyäkseen sujuvasti euroalueeseen. (Who can join and when? n.d.) Euroopan keskuspankki ja Euroopan komissio tarkistavat kriteerien täyttymisen ennen kuin rahayksikön vaihto voidaan käytännössä vaiheittain aloittaa (Mitkä maat käyttävät euroa? n.d.).

Kuvio 3. EU ja euroalue nykyään (Euron käyttö n.d.)

Euroalueeseen kuulumattomia EU-maita ovat tällä hetkellä Bulgaria, Kroatia, Tshekki, Unkari, Puola, Romania, Ruotsi ja Tanska. Näiden maiden odotetaan liittyvän euroalueeseen lukuun ottamatta Tanskaa, joka on ainoana jäsenmaana neuvotellut itselleen oikeuden jättäytyä euroalueen ulkopuolelle. EU ei ole kuitenkaan määritellyt euroon siirtymiselle täsmällistä aikarajaa, vaan kukin jäsenmaa voi toteuttaa oman aikataulusuunnitelmansa kriteerien täyttämiseksi. (Mitkä maat käyttävät euroa? n.d.)

Euroalueen rahanviranomaisena toimii eurojärjestelmä, joka koostuu euromaiden kansallisista keskuspankeista ja Euroopan keskuspankista. Eurojärjestelmän korkeinta

päättäntävaltaa käyttää Euroopan keskuspankin neuvosto, johon kuuluvat Euroopan keskuspankin johtokunta sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Eurojärjestelmä harjoittaa yhteistä rahapolitiikkaa ja sen tärkeimpänä tehtävänä on taata euroalueen vakaa hintataso, jonka toteutumisesta vastaavat kaikki kansalliset keskuspankit yhdessä. Rahapolitiikan lisäksi eurojärjestelmä vastaa esimerkiksi euroalueen maksujärjestelmien sujuvan toiminnan turvaamisesta, valuuttavarastojen hallinnasta sekä käteisen liikkeeseenlaskusta. (Suomen Pankki ja eurojärjestelmä n.d.; Eurojärjestelmän toiminta n.d.) Eurojärjestelmä pyrkii myös ylläpitämään kaikkien maksutapojen välistä tasapuolisuutta huolehtimalla esimerkiksi käteisen riittävästä saatavuudesta (Euron käyttö n.d.).

Euroopan keskuspankki huolehtii eurojärjestelmän velvollisuuksien hoitamisesta ja jakaa osan toimista toteutettaviksi kansallisille keskuspankeille (Eurojärjestelmä ja EKPJ n.d.). Yksi Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien päävastoista on huolehtia euroseteleiden ja -kolikoiden liikkeeseenlaskusta sekä niiden poistamisesta kierrosta. Käytännössä käteisen hallinta eli rahahuolto on kuitenkin kansallisten keskuspankkien tehtävä ja Euroopan keskuspankin rooli on valvoa sen toteutumista, sillä EKP:llä ei ole käteisen käsittelyyn tarvittavia rakenteita. Rahahuollon organisointi vaihtelee euromaissa esimerkiksi paikallisen konttoriverkoston, lainsäädännön ja infrastruktuurin mukaan. Eurojärjestelmä pyrkii jatkuvasti kehittämään ja yhdenmukaistamaan rahahuoltoa euromaiden välillä, sillä yhtenäiset toimintatavat korostavat yhteisen valuutan hyötyjä. (Eurosetelien liikkeeseenlasku ja kierto n.d.)

Suomessa eurojärjestelmää edustaa Suomen Pankki, joka on vastuussa euroalueen yhteisen rahapolitiikan toteutumisesta Suomessa. Se toimii samalla niin sanottuna pankkien pankkina, joka voi säilyttää talletuspankkien tilivaroja tai myöntää niille tarvittaessa lainaa. (Suomen Pankki ja eurojärjestelmä n.d.) Kansallisena keskuspankina Suomen Pankilla on myös lakisääteinen yksinoikeus euroseteleiden ja -kolikoiden liikkeeseenlaskuun, johon se pyytää luvan Euroopan keskuspankilta. Suomen Pankin lisäksi Suomen rahahuoltoa ylläpitävät pankit, laskentakeskukset, arvokuljettajat sekä pankkiautomaattiverkostot. (Rahahuolto n.d.)

Syrjäsen ja Takalan (2010) mukaan rahahuollon vastuualueita voidaan kuvailla jakamalla rahahuollon toiminta kolmeen osaan: viranomaistehtäviin sekä tukku- ja vähittäistoimintaan (kuvio 5). Rahahuollon yhteisenä tavoitteena on taata, että Suomessa on liikkeellä riittävä määrä aitoa ja laadukasta käteistä helposti kuluttajien saatavilla. Rahahuollon päävastuu on Suomen rahaviranomaisella eli Suomen Pankilla. Se huolehtii lakisäateisistä tehtävistään, joihin kuuluu käteisen liikkeeseenlaskun lisäksi esimerkiksi kiertoon kelpaamattomien seteleiden tuhoaminen. Se myös valvoo ja ohjaa muita rahahuollon toimijoita. (Syrjänen & Takala 2010, 39–40.)

Kuvio 4. Rahahuollon vastuualueet Suomessa (Syrjänen & Takala 2010, 40)

Suomessa rahahuolto perustuu osapuolten väliseen yhteistyöhön, sillä Suomen Pankki on vuosien aikana valtuuttanut tehtäviään yksityiselle rahahuollon sektorille kuten pankeille ja arvokuljettajille. Keskuspankki on pitänyt itsellään lähinnä viranomaistehtäviä, joita ei ole mahdollista delegoida muille. Tukku-toiminta on siirtynyt hoidettavaksi laajalti yksityisille laskentakeskuksille, jotka toimivat yhteistyössä käteistä hallinnoivien Suomen Pankin konttoreiden kanssa. Tukkuverkostosta käteinen kulkeutuu arvokuljettajien avulla vähittäisjakeluun ja sieltä edelleen kuluttajille esimerkiksi pankkien, pankkiautomaattien ja kauppojen kautta. (Syrjänen & Takala 2010, 40–41.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia käteis- ja korttimaksamisen kehitystä Suomessa 2010-luvulla. Laajemman kokonaiskuvan saamiseksi Suomen kehitystä peilattiin myös koko euroalueen vastaavaan kehitykseen. Tutkimuksessa kerättiin tutkimuksen aineistoksi tilastotietoa kymmenen vuoden ajalta ja siinä käytettiin pääasiassa Euroopan keskuspankin ja Suomen Pankin ylläpitämiä maksuliiketilastoja. Tarkasteluun otettiin 2010-luku, mutta joissakin tapauksissa osa vuosittaisista tiedoista puuttui tai ne olivat salattuja, minkä takia taulukoissa on myös tyhjiä kohtia. Lisäksi tilastot päättyivät usein vuoteen 2018, sillä uudempia tilastoja ei ollut kaikissa tapauksissa vielä julkaistu.

Suurella EKP:n tietokannassa pystyttiin hyödyntämään hakutoimintoa tarvittavaa tietoa etsittäessä, kun taas Suomen Pankin tilastoissa tietoa oli luonnollisesti vähemmän eikä hakutoimintoa ollut käytettävissä. Yhteensä tutkimuksessa käytettiin 56 tilastoa (taulukko 1). Suurin osa tilastoista (43 kpl) haettiin EKP:n Statistical Data Warehouse -tietokannasta, josta kerättiin tietoa erityisesti koko euroalueen kehityksestä. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin 13 Suomen Pankin tilastoa, joista saatiin yksityiskohtaisempaa tietoa Suomen maksamisen kehityksestä. Suomen Pankin ja EKP:n tilastoja verrattiin mahdollisuuksien mukaan keskenään, millä pyrittiin varmistamaan tietojen yhdenmukaisuudesta.

Taulukko 1. Tutkimuksessa käytetyt tilastot

Euroopan keskuspankki	43
Suomen Pankki	13
Yhteensä	56

Tutkimuskysymyksiin vastaamiseen tarvittavaa aineistoa koottiin osa-alueittain Excel-taulukoihin, joissa aineistoista laskettiin absoluuttisten määrien perusteella tutkittavien ilmiöiden suhteellista kehitystä. Tämän lisäksi ilmiöitä tarkasteltiin laskemalla erilaisia keskiarvoja ja osuuksia. Tehtyjen laskelmien perusteella vertailtiin Suomen ja euroalueen käteis- ja korttimaksamisen kehitystä. Aineistoon perehtymällä pyrittiin

ymmärtämään tapahtunutta muutosta sinällään. Aineistoa analysoitiin kvalitatiivisen vertailevan analyysin periaatteiden mukaisesti siten, että aineistosta etsittiin yhdessä esiintyviä piirteitä, syy-seuraussuhteita, yhtäläisyyksiä ja eroja sekä maksamisen kehityksentrendejä Suomessa ja euroalueella. Tietoja yhdistelemällä tehtiin taulukoita tulosten havainnollistamiseksi.

6 Tulokset

6.1 Käteismaksaminen

Käteismaksamista ja käteisen asemaa käsiteltiin tutkimuksessa käteisnostojen ja -talletusten, käteisen saatavuuden ja kierrossa olevan käteisen määrän näkökulmista. Koska käteismaksamisesta ei ole saatavilla suoraan tilastoja, käteismaksamisen kehitystä tarkasteltiin käteisnostojen avulla. Oletuksena oli, että suurin osa eri käteiskanavista nostetusta käteisestä päättyy lopulta maksuvälineeksi ja kulutukseen.

Käteisnostot pankkikonttoreista, kaupoista ja automaateilta

2010-luvun aikana suomalaiset kuluttajat pystyivät hankkimaan itselleen käteistä pääsääntöisesti joko automaateista, pankkikonttoreista tai kauppojen kassoilta. Käteisnostojen perusteella käteistä käytettiin vuosikymmenen kuluessa yhä vähemmän. Kaikkiaan suomalaiset nostivat vuonna 2018 käteistä miltei 13 miljardin euron edestä, joka oli lähes kolmannes vähemmän kuin vuonna 2010 (taulukko 2). Suurin osa käteisestä – esimerkiksi vuonna 2018 noin 89 prosenttia – päättyi suomalaisille kuluttajille käteisautomaattien kautta. Tästä syystä automaattinostojen osuutta käsiteltiin muita käteiskanavia tarkemmin, sillä voidaan olettaa automaattinostojen kehityksen kuvaavan käteismaksamisen kehitystä. Myös euroalueen automaattinostoista oli saatavilla tietoa vertailua varten.

Pankkikonttoreista noudetun käteisen määrä lähes puolittui tutkitulla ajanjaksolla (taulukko 2). Vuonna 2010 pankkikonttoreista nostettiin käteistä rahaa noin 2,2 mil-

jardia euroa, mutta kahdeksan vuoden kuluttua summa oli laskenut lähes 1,2 miljardiin euroon. Vuonna 2018 vajaa kymmenes käteisestä nostettiin konttorikanavasta. Käteisnostojen vähenemisestä konttoreista voinee päätellä, että osa aiemmin konttorikanavassa asioineista kuluttajista siirtyi käyttämään muita maksutapoja. Konttorinostojen määrän arvio perustuu pankkikonttoreihin toimitettuun käteiseen.

Taulukko 2. Käteisnostot eri kanavista Suomessa

	Automaattinostot (mrd. €)	Muutos%	Osuus kaikista nostoista	Konttorinostot (mrd. €)	Muutos%	Osuus kaikista nostoista	Käteisnostot kaupoista (mrd. €)	Muutos%	Osuus kaikista nostoista	Yhteensä (mrd. €)	Muutos%
2010	15,7		87,6 %	2,22		12,4 %				17,92	
2011	15,2	-3,2 %	87,5 %	2,17	-2,3 %	12,5 %				17,37	-3,1 %
2012	14,59	-7,1 %	88,4 %	1,92	-13,5 %	11,6 %				16,51	-7,9 %
2013	14,37	-8,5 %	88,4 %	1,88	-15,3 %	11,6 %	0,01		0,1 %	16,26	-9,3 %
2014	14,17	-9,7 %	89,1 %	1,68	-24,3 %	10,6 %	0,05	400,0 %	0,3 %	15,9	-11,3 %
2015	13,65	-13,1 %	88,8 %	1,66	-25,2 %	10,8 %	0,06	500,0 %	0,4 %	15,37	-14,2 %
2016	12,82	-18,3 %	88,6 %	1,56	-29,7 %	10,8 %	0,09	800,0 %	0,6 %	14,47	-19,3 %
2017	11,9	-24,2 %	88,3 %	1,42	-36,0 %	10,5 %	0,15	1400,0 %	1,1 %	13,47	-24,8 %
2018	11,2	-28,7 %	89,2 %	1,19	-46,4 %	9,5 %	0,17	1600,0 %	1,4 %	12,56	-29,9 %

Toisin kuin muissa käteiskanavissa, kauppojen kassoilla käteisnostojen määrä moninkertaistui vuosien 2013 ja 2018 välisenä aikana (taulukko 2). Käteisnostot kaupan tai kioskin kassalta olivat mainituista käteiskanavista uusimmat, mikä selittänee kasvun. Tutkitun ajanjakson alussa kassalta nostettiin noin 10 miljoonaa euroa vuodessa, mutta vuonna 2018 määrä oli noussut 170 miljoonaan euroon. Kaupanostojen osuus kaikista nostoista pysyi kuitenkin pienenä, vain reilussa yhdessä prosentissa.

Suomessa käteisen suosion hiipuminen oli nähtävissä automaattilla tehtävien käteisnostojen kokonaismäärässä (taulukko 3). Vuonna 2010 suomalaisilla korteilla tehtiin yhteensä 172 miljoonaa käteisnostoa. Sen jälkeen nostojen määrä putosi yli neljänneksellä vuoteen 2016 mennessä, jolloin nostoja tehtiin enää alle 123 miljoonaa kappaletta. Automaattinostoja ja sitä kautta käteismaksamista arvioidessa on kuitenkin hyvä muistaa, että nostojen tekeminen edellyttää maksukorttia. Käteinen ei siis välttämättä ole nostajan ensisijainen tai ainoa maksuväline.

Taulukko 3. Käteisnostojen kokonaismäärä automaattilla

	Suomi (milj. kpl)	Muutos%	Euroalue (milj. kpl)	Muutos%
2010	172,00		7450,12	
2011	165,00	-4,1 %	7548,54	1,3 %
2012	156,69	-8,9 %	7530,14	1,1 %
2013	149,86	-12,9 %	7497,93	0,6 %
2014	143,66	-16,5 %	7534,75	1,1 %
2015	135,71	-21,1 %	7921,17	6,3 %
2016	122,99	-28,5 %	7850,90	5,4 %
2017			7659,34	2,8 %
2018			7541,42	1,2 %

Euroalueen yleiseen kehitykseen verrattuna Suomen käteisnostot ovat laskeneet jyrkästi (taulukko 3). Vuonna 2018 koko euroalueella käteisnostoja tehtiin automaateilla jopa hieman enemmän kuin vuonna 2010, mikä tarkoittaa noin 7541 miljoonaa käteisnostoa vuodessa. Euroalueen automaattinostot olivat koko vuosikymmenen lievässä kasvussa ja näin ollen käteisen käytön vähenemisestä ei näkynyt viitteitä.

Käteisnostojen määrän lasku vaikutti Suomessa suoraan myös käteisnostojen kokonaisarvoon (taulukko 4). Vuonna 2010 suomalaisilla korteilla nostettiin automaateista miltei 16 miljardin euron arvosta käteistä. Vuonna 2018 vastaava arvo oli enää noin 11 miljardia euroa. Laskua tapahtui tutkitulla ajanjaksolla siis lähes 29 prosenttia.

Taulukko 4. Käteisnostojen kokonaisarvo automaattilla

	Suomi (mrd. €)	Muutos%	Euroalue (mrd. €)	Muutos%
2010	15,7		922,85	
2011	15,2	-3,2 %	948,68	2,8 %
2012	14,59	-7,0 %	961,39	4,2 %
2013	14,37	-8,5 %	970,14	5,1 %
2014	14,17	-9,8 %	1009,29	9,4 %
2015	13,65	-13,1 %	1082,18	17,3 %
2016	12,82	-18,4 %	1099,8	19,2 %
2017	11,9	-24,2 %	1107,67	20,0 %
2018	11,2	-28,7 %		

Euroalueen kehitys oli Suomen kehitykseen verrattuna päinvastainen. Koko euroalueen automaattinostojen kokonaisarvo nousi vuosien 2010 ja 2017 välillä viidenneksellä (taulukko 4). Ajanjakson alussa nostoja tehtiin noin 923 miljardilla eurolla, mutta sen lopussa nostojen kokonaisarvo oli kohonnut lähes 1108 miljardiin euroon. Koko euroalueella tehtyjen käteisnostojen kokonaisarvo kasvoi siis suhteellisesti enemmän kuin käteisnostojen kokonaismäärä, jonka kasvu oli vähäistä.

Kun käteisnostojen määrä suhteutettiin alueiden korttimäärään, sekä Suomen että euroalueen käteisnostot vähenivät (taulukko 5). Suomalaisella kortilla tehtiin keskimäärin 23 käteisnostoa vuonna 2010 euroalueen määrän ollessa vain noin 16 nostoa vuodessa. Vaikka euroalueen lähtötilanne oli Suomea matalampi, laski suomalaisten käteisnostojen määrä korttia kohden huomattavasti euroaluetta voimakkaammin ja painui euroalueen alapuolelle vuonna 2015. Seuraavana vuonna suomalaisella maksukortilla nostettiin automaatista enää alle 13 kertaa, kun taas euroalueen kortin keskiarvo oli noin 15 korttinostoa vuodessa. Suomessa määrä väheni kuuden vuoden aikana noin 44 prosenttia, euroalueella vain hieman yli kuusi prosenttia.

Taulukko 5. Käteisnostojen määrä korttia kohden

	Suomi (kpl)	Muutos%	Euroalue (kpl)	Muutos%
2010	23,10		15,99	
2011	21,01	-9,0 %	16,05	0,3 %
2012	19,90	-13,8 %	15,69	-1,9 %
2013	19,22	-16,8 %	15,50	-3,1 %
2014	16,03	-30,6 %	15,23	-4,8 %
2015	14,48	-37,3 %	15,59	-2,6 %
2016	12,92	-44,1 %	15,02	-6,1 %
2017			14,32	-10,5 %
2018			13,98	-12,6 %

Suomessa keskimääräisen automaattinoston arvo laski merkittävästi edellisen vuosikymmenen aikana, kun taas euroalueella vastaava arvo lievästi nousi (taulukko 6). Vuonna 2010 suomalaisella kortilla nostettiin pankkiautomaatilta keskimäärin 2100 euroa, kun taas vuonna 2018 summa oli laskenut 46 prosenttia reiluun 1100 euroon.

Euroalueen yleiseen tasoon verrattuna ero oli huomattava, sillä euroalueen keskimääräinen nosto oli 2080 euroa tutkitun ajanjakson lopussa. Euroalueen kehitys oli lisäksi ollut paljon maltillisempaa kuin Suomessa, sillä kymmenen vuoden aikana keskimääräinen nosto oli kasvanut vain viisi prosenttia.

Taulukko 6. Keskimääräinen käteisnosto korttia kohden

	Suomi (€)	Muutos%	Euroalue (€)	Muutos%
2010	2108,08		1981,21	
2011	1935,49	-8,2 %	2016,47	1,8 %
2012	1853,59	-12,1 %	2003,66	1,1 %
2013	1842,87	-12,6 %	2005,38	1,2 %
2014	1580,94	-25,0 %	2040,54	3,0 %
2015	1456,80	-30,9 %	2129,16	7,5 %
2016	1346,14	-36,1 %	2103,54	6,2 %
2017	1237,84	-41,3 %	2070,30	4,5 %
2018	1132,45	-46,3 %	2081,70	5,1 %

Käteistalletukset

Osa liikkeellä olevasta käteisestä päätyi automaattitalletuksina takaisin kuluttajien tileille (taulukko 7). Käteistalletusten kokonaisarvo lisääntyi sekä Suomessa että euroalueella. Suomessa käteistalletuksia tehtiin automaateilla 0,3 miljardilla eurolla vuonna 2014. Jo kahden vuoden kuluttua summa oli noussut yli miljardiin euroon. Käteistalletusten vähyyys verrattuna käteisnostoihin puhui käteismaksamisen puolesta, sillä oletetusti merkittävä osa käteisestä päätyi kiertoön maksuvälineenä.

Taulukko 7. Käteistalletusten kokonaisarvo automaateilla

	Suomi (mrd. €)	Muutos%	Euroalue (mrd. €)	Muutos%
2010			84,47	
2011			98,99	17,2 %
2012			104,67	23,9 %
2013			108,22	28,1 %
2014	0,31		366,51	333,9 %
2015	0,76	146,8 %	225,86	167,4 %
2016	1,04	237,4 %	279,79	231,2 %
2017				
2018			304,55	260,6 %

Myös euroalueella käteistalletuksia tehtiin vuosikymmenen aikana noususuuntaisesti (taulukko 7). Niiden kokonaisarvo moninkertaistui kahdeksassa vuodessa noustessaan noin 84 miljardista miltei 305 miljardiin euroon. Euroalueen suhteellinen muutos oli Suomea voimakkaampaa, joskin Suomessa kehitys tapahtui lyhyemmällä aikavälillä. Lisäksi käteisnostoista palautui euroalueella talletuksina tileille huomattavasti suurempi osuus kuin Suomessa.

Käteisen saatavuus

Käteismaksamisen hiipuminen näkyi Suomessa myös käteisen saatavuudessa: käteisautomaattien ja rahahuoltoon kuuluvien pankkikonttorien määrä laski pääsääntöisesti koko vuosikymmenen ajan (taulukko 8). Vuonna 2010 Suomessa oli 1686 käteisautomaattia ja vuoteen 2017 mennessä niiden määrä oli laskenut 11 prosenttia. Vuotta myöhemmin käteisautomaattien määrä kuitenkin poikkeuksellisesti nousi, koska suomalaiseen automaattiverkostoon liittyi uusia palveluntarjoajia.

Taulukko 8. Käteisen saatavuus Suomessa

	Käteisautomaatit (kpl)	Muutos%	Rahahuollon konttorit (kpl)	Muutos%
2010	1686		1106	
2011	1682	-0,2 %	1081	-2,3 %
2012	1669	-1,0 %	1005	-9,1 %
2013	1652	-2,0 %	951	-14,0 %
2014	1637	-2,9 %	895	-19,1 %
2015	1546	-8,3 %	852	-23,0 %
2016	1457	-13,6 %	820	-25,9 %
2017	1498	-11,2 %	741	-33,0 %
2018	1606	-4,7 %	656	-40,7 %

Sen sijaan rahahuollon piiriin kuuluvien konttoreiden määrä laski 2010-luvulla huomattavasti käteisautomaatteja enemmän (taulukko 8). Vuosikymmenen alussa Suomessa oli 1106 käteistä käsittelevää konttoria, mutta kahdeksan vuotta myöhemmin määrä oli laskenut 40 prosentilla 656 käteiskonttoriin.

Käteisen saatavuutta koko euroalueella tarkasteltiin automaattiverkoston näkökulmasta (taulukko 9). Toisin kuin Suomessa, koko euroalueen mittakaavassa käteisautomaattien määrässä ei tapahtunut yhtä tuntuvia muutoksia. Automaattien määrä vaihteli hieman tutkitulla ajanjaksolla, mutta laski korkeintaan noin viisi prosenttia vuosikymmenen alusta. Automaattiverkoston kehityksen perusteella käteisen asemaa voitaneen siis pitää koko euroalueella melko vakaana.

Taulukko 9. Käteisen saatavuus euroalueella

	Käteisautomaatit (kpl)	Muutos%
2010	318881	
2011	320966	0,7 %
2012	316620	-0,7 %
2013	309598	-2,9 %
2014	328056	2,9 %
2015	319395	0,2 %
2016	308629	-3,2 %
2017	304139	-4,6 %
2018		

Kierrossa olevan käteisen määrä

Käteismaksamisen suosion lasku osassa euromaita ei toistaiseksi näkynyt kierrossa olevan käteisen määrässä. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että keskuspankit laskivat uutta käteistä liikkeelle vuosittain enemmän kuin sitä vedettiin pois kierrosta. Vuoden 2010 alussa euroalueella liikkui käteistä yhteensä noin 805 miljardin euron arvosta (taulukko 10). Vuosikymmenen aikana käteisen määrä nousi tasaisesti ja kulu- van vuoden alussa käteisen määrä oli noussut miltei 1304 miljardiin euroon. Kokonaisuudessaan kierrossa olevan käteisen määrä kasvoi yli 60 prosenttia.

Taulukko 10. Käteisen määrä kierrossa euroalueella

	Setelit (mrd. €)	Muu- tos%	Osuus kaikesta kätei- sestä	Kolikot (mrd. €)	Muu- tos%	Osuus kaikesta kätei- sestä	Yh- teensä (mrd. €)	Muu- tos%
2010	783,54		97 %	21,16		2,6 %	804,7	
2011	821,36	4,8 %	97 %	22,19	4,9 %	2,6 %	843,55	4,8 %
2012	868,85	10,9 %	97 %	22,93	8,4 %	2,6 %	891,78	10,8 %
2013	882,54	12,6 %	97 %	23,49	11,0 %	2,6 %	906,03	12,6 %
2014	932,2	19,0 %	97 %	24,05	13,7 %	2,5 %	956,24	18,8 %
2015	1003,84	28,1 %	98 %	24,97	18,0 %	2,4 %	1028,81	27,9 %
2016	1062,61	35,6 %	98 %	25,88	22,3 %	2,4 %	1088,49	35,3 %
2017	1109,11	41,6 %	98 %	26,79	26,6 %	2,4 %	1135,9	41,2 %
2018	1147,09	46,4 %	98 %	27,88	31,8 %	2,4 %	1174,97	46,0 %
2019	1208,66	54,3 %	98 %	28,85	36,4 %	2,3 %	1237,51	53,8 %
2020	1273,87	62,6 %	98 %	29,86	41,1 %	2,3 %	1303,72	62,0 %

Arvossa mitattuna suurin osa eurokäteisestä oli seteleitä ja niitä laskettiin liikkeelle kolikoita enemmän (taulukko 10). Seteleiden kokonaisarvo lisääntyi 2010-luvun aikana miltei 63 prosenttia. Vuonna 2010 setelikanta oli noin 784 miljardia, mutta vuoden 2020 alussa se oli jo miltei 1274 miljardia ja sisälsi siten noin 98 prosenttia koko euroalueen käteisarvosta. Myös eurokolikoiden määrä kasvoi yli 40 prosentilla, vaikkakin niiden osuus kaikesta eurokäteisestä pysyi hieman yli kahden prosentin. Setelit kuluvat käytössä enemmän, mikä selittää voimakkaamman muutoksen kolikoihin verrattuna.

6.2 Korttimaksaminen

Korttimaksamisen kehitystä tarkasteltiin korttimaksujen määrän ja arvon sekä korttimaksujen maksutapojen näkökulmista. Seuraavaksi käsiteltiin korttien määrän ja erilaisten korttityyppien kehitystä. Lopuksi korttimaksujen kehitystä seurattiin korttityypeittäin.

Korttimaksujen määrä ja arvo

Korttimaksujen kokonaismäärä ja -arvo kasvoivat huomattavasti kuluneella vuosikymmenellä niin Suomessa kuin muualla euroalueella (taulukko 11). Vuonna 2010

Suomessa maksettiin 1,04 miljardia korttimaksua yhteensä 35,5 miljardin euron arvosta. Vuonna 2018 maksujen määrä oli noussut noin 76 prosentilla 1,8 miljardiin maksuun ja maksujen arvo noin 44 prosentilla 51 miljardiin euroon. Euroalueen yleinen muutos oli vielä tätäkin voimakkaampaa: korttimaksujen määrä kaksinkertaistui kahdeksan vuoden aikana 20,6 miljardista 41,4 miljardiin korttimaksuun. Myös korttimaksujen kokonaisarvo suurentui 70 prosenttia ja oli vuonna 2018 jo 1826 miljardia euroa.

Taulukko 11. Korttimaksujen kokonaismäärä ja -arvo

	Suomi				Euroalue			
	Määrä (milj. kpl)	Muutos%	Arvo (mrd. €)	Muutos%	Määrä (milj. kpl)	Muutos%	Arvo (mrd. €)	Muutos%
2010	1040,00		35,49		20592,92		1072,27	
2011	1091,82	5,0 %	36,10	1,7 %	22156,84	7,6 %	1142,69	6,6 %
2012	1155,62	11,1 %	38,96	9,8 %	23529,78	14,3 %	1196,90	11,6 %
2013	1222,53	17,6 %	39,59	11,6 %	25280,59	22,8 %	1264,65	17,9 %
2014	1330,68	27,9 %	42,51	19,8 %	27022,78	31,2 %	1338,07	24,8 %
2015	1419,44	36,5 %	44,06	24,1 %	29695,18	44,2 %	1438,18	34,1 %
2016	1535,94	47,7 %	45,80	29,0 %	32923,60	59,9 %	1543,94	44,0 %
2017	1643,07	58,0 %	47,43	33,6 %	36640,20	77,9 %	1670,53	55,8 %
2018	1828,75	75,8 %	51,04	43,8 %	41416,20	101,1 %	1826,07	70,3 %

Vaikka korttimaksujen määrän todettiin kasvaneen euroalueella kaksinkertaiseksi, oli Suomen ja euroalueen välillä havaittavissa huomattava ero korttimaksamisen suosiossa verrattuna muihin maksutapoihin (taulukko 12). Näihin tilastoituihin maksutapoihin kuuluivat korttimaksujen lisäksi esimerkiksi tilisiirrot, suoramaksut ja shekit. Käteismaksujen osuutta ei ole huomioitu tässä vertailussa.

Taulukko 12. Korttimaksujen osuus muista kuin käteismaksuista

	Suomi (%)	Euroalue (%)
2010	52,38	34,21
2011	50,01	35,44
2012	47,60	36,39
2013	49,87	37,39
2014	57,46	39,49
2015	58,19	40,34
2016	59,83	42,23
2017	60,49	43,61
2018	62,37	45,70

Suomessa korttimaksujen osuus muista kuin käteismaksuista nousi tasaisesti ja kasvoi noin 10 prosentilla tutkitulla ajanjaksolla (taulukko 12). Vuonna 2018 korttimaksujen osuus muista kuin käteismaksuista oli Suomessa 62 prosenttia. Korttimaksuilla todettiin olevan Suomessa keskimäärin vahvempi asema kuin euroalueella, sillä vuonna 2018 noin joka toinen euroalueen muista kuin käteismaksuista maksettiin kortilla. Yhteistä Suomen ja euroalueen kehitykselle kuitenkin oli, että korttimaksujen osuus nousi 2010-luvun aikana.

Suomalaiset käyttivät 2010-luvun alussa poikkeuksellisen paljon maksukortteja muuhun euroalueeseen verrattuna ja kuluneen vuosikymmenen aikana tahti oli yhä kiihtyvää (taulukko 13). Vuonna 2010 suomalainen käytti korttia noin 194 kertaa vuodessa, mutta vuonna 2018 luku oli noussut jo keskimäärin 332 korttimaksuun vuodessa. Tarkastellun ajanjakson lopussa suomalaiset käyttivät korttia siis jo lähes päivittäin ja samalla korttimaksujen määrä oli kasvanut tutkitulla ajalla 71 prosenttia.

Taulukko 13. Korttimaksujen määrä henkilöä kohden

	Suomi (kpl)	Muutos%	Euroalue (kpl)	Muutos%
2010	193,91		62,71	
2011	202,63	4,5 %	67,01	6,9 %
2012	213,45	10,1 %	70,96	13,2 %
2013	224,77	15,9 %	76,06	21,3 %
2014	243,60	25,6 %	80,62	28,6 %
2015	259,00	33,6 %	87,57	39,6 %
2016	279,50	44,1 %	96,78	54,3 %
2017	298,30	53,8 %	107,47	71,4 %
2018	331,52	71,0 %	121,20	93,3 %

Euroalueella korttimaksamisen kehitys oli kyseisenä ajanjaksona suhteellisesti vielä Suomea voimakkaampaa (taulukko 13). Korttimaksujen määrä henkeä kohden kasvoi kahdeksassa vuodessa lähes kaksinkertaiseksi. Määrällisesti euroalue oli kuitenkin edelleen Suomea jäljessä, sillä euroalueella korttia käytettiin keskimäärin vain 121 kertaa vuodessa. Näin ollen suomalaiset maksoivat vuonna 2018 kortilla lähes kolme kertaa euroalueen keskiarvoa useammin.

Korttimaksamisen kehitystä tarkasteltaessa havaittiin selkeä trendi: korttimaksamisen lisääntyessä korttimaksut tyypillisesti pienenevät (taulukko 14). Suomessa ja euroalueella kehitys eteni suhteellisesti samansuuntaisena 2010-luvun aikana. Korttimaksut pienenevät vajaalla viidenneksellä, vaikka suomalaisten korttimaksut olivat jo lähtökohtaisesti euroalueen tasoa pienemmät. Vuonna 2018 suomalaisen korttimaksu oli keskimäärin 28 euroa, kun taas koko euroalueella maksun suuruus oli noin 44 euroa.

Taulukko 14. Korttimaksun keskimääräinen suuruus

	Suomi (€)	Muutos%	Euroalue (€)	Muutos%
2010	34,13		52,07	
2011	33,06	-3,1 %	51,57	-1,0 %
2012	33,71	-1,2 %	50,87	-2,3 %
2013	32,39	-5,1 %	50,03	-3,9 %
2014	31,95	-6,4 %	49,52	-4,9 %
2015	31,04	-9,0 %	48,43	-7,0 %
2016	29,82	-12,6 %	46,90	-9,9 %
2017	28,87	-15,4 %	45,59	-12,4 %
2018	27,91	-18,2 %	44,10	-15,3 %

Korttimaksut maksutavoittain

Tutkittuna ajanjaksona maksutavoissa tapahtui kehitystä myös korttimaksamisen sisällä, kun suomalaiset kuluttajat omaksuivat lähi- ja etämaksamisen osaksi maksukäyttäytymistään (taulukko 15). Vielä vuonna 2014 lähes kaikki korttimaksut, noin 97 prosenttia, suoritettiin perinteiseen tapaan kontaktillisilla maksupäätteillä joko tunnuslukua tai kortin magneettijuovaa hyödyntäen. Samana vuonna esimerkiksi lähimaksuja tehtiin vain 3,5 miljoonaa, joka vastasi alle puolta prosenttia korttimaksujen kokonaismäärästä. Myös verkko- eli etämaksujen osuus oli pieni, alle kolme prosenttia kaikista korttimaksuista.

Taulukko 15. Korttimaksujen jakautuminen maksutavan mukaan (lukumäärä)

	Maksut kontaktillisella maksupäätteellä (milj. kpl)	Kontaktillisten maksujen osuus kaikista maksuista	Lähimaksut (milj. kpl)	Lähimaksujen osuus kaikista maksuista	Etämaksut (milj. kpl)	Etämaksujen osuus kaikista maksuista
2014	1291,5	97,1 %	3,55	0,3 %	35,62	2,7 %
2015	1351,42	95,2 %	29,14	2,1 %	38,87	2,7 %
2016	1320,48	86,0 %	162,5	10,6 %	52,96	3,4 %
2017	1200,61	73,1 %	376,05	22,9 %	66,4	4,0 %
2018	1100,34	60,2 %	631,52	34,5 %	96,89	5,3 %

Neljässä vuodessa erityisesti lähimaksamisen suosio kasvoi Suomessa merkittävästi ja kontaktillisten korttimaksujen osuus laski lähes sadasta 60 prosenttiin (taulukko 15).

Vuonna 2018 jo yli kolmannes korttimaksuista tehtiin lähimaksua käyttämällä. Määrällisesti tämä tarkoitti yli 631 miljoonaa lähimaksua. Lähimaksamisen käyttö lienee jatkanut voimakasta kasvuaan myös tutkitun ajanjakson jälkeen, sillä lähimaksun euromääräinen raja nousi 25 eurosta 50 euroon keväällä 2019. Muutos mahdollisti yhä useammat maksutapahtumat lähimaksujen piiriin. Lähimaksujen lisäksi myös etämaksujen osuus kaikista korttimaksuista lähes kaksinkertaistui vuoteen 2018 mennessä, jolloin niitä tehtiin miltei 97 miljoonaa kappaletta. Osa etämaksujen kasvusta selittynee verkkokaupan lisääntymisellä, mutta todennäköisesti maksukortteja myös hyödynnettiin yhä enemmän verkkomaksamisessa esimerkiksi verkkopankin sijaan.

Maksutavan mukaan tarkasteltuna suomalaisten korttimaksujen kokonaisarvo jakautui maksujen kokonaismäärää maltillisemmin (taulukko 16). Vuonna 2014 kontaktillisiä maksuja tehtiin Suomessa yli 40 miljardilla eurolla, joka vastasi 95 prosenttia kaikista korttimaksuista. Neljän vuoden kuluttua vastaava luku oli noussut vajaaseen 42 miljardiin euroon, mutta sen osuus kaikista korttimaksuista oli laskenut noin 82 prosenttiin. Korttimaksujen kokonaisarvo siis kasvoi, mutta kontaktillisten korttimaksujen osuus pieneni.

Taulukko 16. Korttimaksujen jakautuminen maksutavan mukaan (arvo)

	Maksut kontaktillisella maksupäätteellä (mrd. €)	Kontaktillisten maksujen osuus kaikista maksuista	Lähimaksut (mrd. €)	Lähimaksujen osuus kaikista maksuista	Etämaksut (mrd. €)	Etämaksujen osuus kaikista maksuista
2014	40,39	95,0 %	0,03	0,1 %	2,1	4,9 %
2015	41,64	94,5 %	0,23	0,5 %	2,18	4,9 %
2016	41,74	91,1 %	1,36	3,0 %	2,7	5,9 %
2017	41,13	86,7 %	3,26	6,9 %	3,04	6,4 %
2018	41,79	81,9 %	5,71	11,2 %	3,55	7,0 %

Sen sijaan lähi- ja etämaksujen osuus korttimaksujen kokonaisarvosta kasvoi (taulukko 16). Huomattavin kehitys tapahtui lähimaksuissa, joiden kokonaisarvo kasvoi 30 miljoonasta 5,7 miljardiin euroon. Vuonna 2018 lähimaksut kattoivat jo yli 11 pro-

senttia korttimaksujen kokonaisarvosta. Myös etämaksujen osuus kasvoi vajaasta viidestä prosentista seitsemään prosenttiin etämaksujen kokonaisarvon ollessa vuonna 2018 noin 3,6 miljardia euroa.

Korttimaksujen keskimääräiset suuruudet kehittyivät eri tavoin riippuen maksutavasta (taulukko 17). Kontaktillisten korttimaksujen määrän ja osuuden pieneneminen näkyi kontaktillisten korttimaksujen keskimääräisen arvon kasvamisena. Vuonna 2014 kontaktillinen korttimaksu oli keskimäärin 31 euroa, mutta neljä vuotta myöhemmin summa oli noussut yli 20 prosentilla 38 euroon. Positiivinen kehitys viitanee kontaktillisten maksujen määrän vähenemisen lisäksi myös lähimaksujen suosion kasvuun. Lähimaksujen raja oli tutkittuna ajankohtana vielä 25 euroa. Sitä suuremmat korttimaksut maksettiin aina tunnusluvulla, mikä lienee osaltaan vaikuttanut kontaktillisten maksujen suuruuteen.

Taulukko 17. Korttimaksun keskimääräinen suuruus maksutavan mukaan

	Maksut kontaktillisella maksupäätteellä (€)	Muutos%	Lähimaksut (€)	Muutos%	Etämaksut (€)	Muutos%
2014	31,3		8,5		59,0	
2015	30,8	-1,5 %	7,9	-6,6 %	56,1	-4,9 %
2016	31,6	1,1 %	8,4	-1,0 %	51,0	-13,5 %
2017	34,3	9,5 %	8,7	2,6 %	45,8	-22,3 %
2018	38,0	21,4 %	9,0	7,0 %	36,6	-37,9 %

Lähimaksut pysyivät toistaiseksi keskimäärin samansuuruisina, eikä vuosien välillä ollut nähtävissä suuria muutoksia suuntaan tai toiseen (taulukko 17). Ero vuosien 2014 ja 2018 välillä oli lopulta vain 0,50 euroa, joka tarkoitti seitsemän prosentin kasvua. Vuonna 2018 lähimaksun suuruus oli keskimäärin yhdeksän euroa. Lähimaksun ylärajan nousemisen vaikutukset näkyvät vasta tulevissa tilastoissa. Sen sijaan etämaksujen määrän kasvu näkyi maksujen pienenemisellä: vuonna 2014 etämaksu oli keskimäärin 59 euroa, mutta neljän vuoden kuluttua summa oli pienentynyt noin 37 euroon. Tutkitulla ajanjaksolla etämaksun keskimääräinen suuruus oli siis pienentynyt miltei 38 prosenttia.

Korttien määrä ja korttityypit

Korttimaksamisen suosion kasvamisen myötä myös erilaisten pankkikorttien määrä lisääntyi. Korttien kokonaismäärä kasvoi tasaisesti Suomessa ja euroalueella 2010-luvun aikana (taulukko 18). Suomessa kortteja oli vuonna 2010 noin 7,5 miljoonaa, mutta vuonna 2018 määrä oli kasvanut yli 10 miljoonaan. Noin 37 prosentin kasvu korttien kokonaismäärässä oli huomattavasti suurempi kuin euroalueella yleensä, sillä euroalueen korttikanta kasvoi samalla ajanjaksolla vain vajaat 15 prosenttia. Vuonna 2018 euroalueella oli käytössä yli 544 miljoonaa korttia.

Taulukko 18. Korttien kokonaismäärä

	Suomi (milj. kpl)	Muutos%	Euroalue (milj. kpl)	Muu- tos%
2010	7,34		473,7	
2011	7,82	6,7 %	472,73	-0,2 %
2012	7,86	7,2 %	476,34	0,6 %
2013	7,79	6,2 %	481,69	1,7 %
2014	8,96	22,1 %	488,55	3,1 %
2015	9,39	28,1 %	502,13	6,0 %
2016	9,64	31,4 %	513,56	8,4 %
2017	9,8	33,6 %	523,25	10,5 %
2018	10,06	37,1 %	544,05	14,9 %

Korttien määrässä tapahtunutta kehitystä tarkasteltiin myös erilaisten korttityyppien näkökulmasta. Suurin osa kuluttajien käytössä olevista maksukorteista voidaan jakaa pankki- eli debit-kortteihin, luotto- eli credit-kortteihin sekä maksuaikakortteihin. Samassa kortissa voi kuitenkin olla useampi ominaisuus, minkä takia korttityyppien summat eivät vastaa kaikkien korttien kokonaismäärää. Niiden avulla saadaan kuitenkin suuntaa antava kokonaiskuva korttikannan kehityksestä Suomessa ja euroalueella.

Suomalaisten todettiin suosivan erityisesti perinteisiä pankkikortteja, sillä suurimmassa osassa suomalaisista maksukorteista oli debit-ominaisuus (taulukko 19). Vuonna 2010 debit-ominaisuus oli noin 6,3 miljoonassa kortissa, kun taas vuonna 2018 se löytyi noin 8,7 miljoonasta maksukortista. Debit-korttien määrä siis kasvoi

tutkitulla ajanjaksolla miltei 38 prosentilla. Samaan aikaan niiden osuus korttien kokonaismäärästä pysyi kuitenkin lähes samansuuruisena. Vuonna 2018 se vastasi miltei 87 prosenttia Suomen koko korttikannasta. Sen sijaan erilaisten luotollisten korttien määrän lisääntyessä myös niiden osuus kokonaiskorttikannasta kasvoi. Vuodesta 2014 lähtien luottokorttien määrä kasvoi 1,7 miljoonasta miltei 4,4 miljoonaan korttiin vuoteen 2018 mennessä. Vastaavasti luotollisten korttien osuus kaikista maksukorteista nousi noin 19 prosentista yli 41 prosenttiin.

Taulukko 19. Korttien jakautuminen korttityypin mukaan Suomessa

	Debit-kortit (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista korteista	Credit-kortit (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista korteista	Maksuaikakortit (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista korteista
2010	6,33		84,9 %						
2011	6,74	6,6 %	85,9 %						
2012	6,8	7,6 %	86,4 %						
2013	6,73	6,4 %	86,4 %						
2014	7,12	12,5 %	79,4 %	1,73		19,3 %	0,36		4,0 %
2015	7,37	16,5 %	77,5 %	2,01	16 %	21,2 %	0,46	26,5 %	4,8 %
2016	7,54	19,2 %	77,3 %	2,07	20 %	21,2 %	0,46	27,0 %	4,7 %
2017	7,98	26,1 %	80,8 %	4,1	137 %	41,5 %	0,36	-1,8 %	3,6 %
2018	8,71	37,7 %	86,6 %	4,38	153 %	43,5 %	0,37	2,8 %	3,7 %

Maksuaikakorttien todettiin olevan suomalaisten keskuudessa vähiten kysytyjä (taulukko 19). Maksuaikatoiminnolla varustettuja kortteja oli vuonna 2018 alle 0,4 miljoonaa, joka on miltei saman verran kuin vuonna 2014. Maksuaikakorttien määrä nousi tutkitulla ajanjaksolla hetkellisesti vajaaseen 0,5 miljoonaan maksukorttiin, mutta määrä laski sen jälkeen ennalleen. Myös maksuaikakorttien osuus koko korttikannasta noudatti samaa kaavaa ja laski lopulta alle neljän prosentin vuonna 2018.

Suomen ja koko euroalueen korttijakaumia verrattaessa oli havaittavissa joitakin samankaltaisuuksia, mutta myös toisistaan poikkeavaa kehitystä. Debit-toiminnon sisältävät pankkikortit olivat myös euroalueella ylivoimaisesti suurin korttiryhmä (taulukko 20). Samoin kuin Suomessa, pankkikorttien osuus koko korttikannasta pysyi lähes ennallaan koko tarkastelujakson, mutta niiden määrä kasvoi 13 prosentilla.

Vuonna 2018 euroalueella oli yhteensä yli 354 miljoonaa debit-toiminnollista korttia, jotka kattoivat noin 65 prosenttia kaikista korteista.

Taulukko 20. Korttien jakautuminen korttityypin mukaan euroalueella

	Debit-kortit (milj. kpl)	Muutos-%	Osuus kaikista korteista	Credit-kortit (milj. kpl)	Muutos-%	Osuus kaikista korteista	Maksuaikakortit (milj. kpl)	Muutos-%	Osuus kaikista korteista
2010	313,57		66,2 %	46,26		9,8 %	48,26		10,2 %
2011	316,83	1,0 %	67,0 %	41,46	-10,4 %	8,8 %	47,18	-2,2 %	10,0 %
2012	333,01	6,2 %	69,9 %	40,34	-12,8 %	8,5 %	49,53	2,6 %	10,4 %
2013	336,97	7,5 %	70,0 %	32,82	-29,0 %	6,8 %	50,89	5,4 %	10,6 %
2014	301,44	-3,9 %	61,7 %	24,97	-46,0 %	5,1 %			
2015	307,29	-2,0 %	61,2 %	25,55	-44,8 %	5,1 %	44,9	-7,0 %	8,9 %
2016	315,7	0,7 %	61,5 %	24,91	-46,1 %	4,9 %	47,21	-2,2 %	9,2 %
2017	321,85	2,6 %	61,5 %	26,8	-42,1 %	5,1 %	52,21	8,2 %	10,0 %
2018	354,54	13,1 %	65,2 %				50,67	5,0 %	9,3 %

Sen sijaan luotollisten korttien kehitys näyttäytyi poikkeavana Suomeen verrattuna (taulukko 20). Käytettyjen tilastojen valossa luottokorttien määrä laski vuosien 2010 ja 2017 välillä yli 40 prosentilla noin 46 miljoonasta alle 27 miljoonaan. Näin ollen luottotoiminto oli enää noin viidessä prosentissa euroalueen korteista vuonna 2017, mikä eroaa merkittävästi Suomen saman vuoden miltei 42 prosentista. Maittain vaihtelevat tilastointikäytännöt tai puutteet ovat voineet vaikuttaa tulokseen.

Maksuaikakortit olivat euroalueella keskimäärin Suomea suosituimpia (taulukko 20), vaikkakin niiden osuus koko korttikannasta kääntyi Suomen tapaan hiljalleen laskuun 2010-luvun aikana. Samalla maksuaikakorttien määrä kasvoi kuitenkin 48 miljoonasta miltei 51 miljoonaan korttiin, mikä vastasi viiden prosentin muutosta.

Korttimaksut korttityypeittäin

Suomalaisten huomattiin suosivan maksamisessaan vahvasti käteismaksamiseen verrattavia debit-kortteja, joilla suoritettiin 2010-luvulla säännöllisesti noin 90 prosenttia kaikista korttimaksuista (taulukko 21). Niiden määrä kasvoikin tutkitulla ajanjaksoilla yli 75 prosentilla 1670 miljoonaan maksuun vuodessa. Myös maksuaikakortteilla

tehtyjen maksujen määrä kasvoi vuosina 2014–2018 yli 15 miljoonasta korttimaksusta miltei 22 miljoonaan. Niiden osuus kaikista korttimaksuista pysyi kuitenkin maltillisena reilun prosentin tuntumassa.

Taulukko 21. Korttimaksujen jakautuminen korttityypeittäin Suomessa

	Maksut debit-kortilla (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista maksuista	Maksut credit-kortilla (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista maksuista	Maksut maksuaika-kortilla (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista maksuista
2010	953,00		91,6 %						
2011	994,96	4,4 %	91,1 %						
2012	1053,23	10,5 %	91,1 %						
2013	1110,98	16,6 %	90,9 %						
2014	1189,92	24,9 %	89,4 %	49,87		3,7 %	15,36		1,2 %
2015	1269,45	33,2 %	89,4 %	53,45	7,2 %	3,8 %	21,08	37,2 %	1,5 %
2016	1380,62	44,9 %	89,9 %	63,80	27,9 %	4,2 %	20,29	32,1 %	1,3 %
2017	1492,43	56,6 %	90,8 %	129,71	160,1 %	7,9 %	20,92	36,2 %	1,3 %
2018	1670,23	75,3 %	91,3 %	136,87	174,5 %	7,5 %	21,65	41,0 %	1,2 %

Suurin kehitys tapahtui kuitenkin luottokorttimaksujen määrässä (taulukko 21). Suomalaiset maksoivat vuonna 2018 miltei 175 prosenttia enemmän maksuja luotolla kuin vuonna 2014. Samaan aikaan niiden osuus kaikista korttimaksuista kasvoi hie-man – vuonna 2018 noin kahdeksan prosenttia korttimaksuista tehtiin luottokortilla.

Suomen ja euroalueen korttimaksut jakautuivat korttityypeittäin tarkasteltuna samansuuntaisesti, mutta euroalueen osalta eri korttityypeillä maksetut korttimaksut eivät vastanneet korttimaksujen kokonaismäärää (taulukko 22). Suomen tavoin euroalueella suurin osa korttimaksuista maksettiin 2010-luvulla debit-korteilla, joiden osuus oli yli 30 miljardilla maksulla noin 73 prosenttia korttimaksujen kokonaismäärästä. Niiden määrä yli kolminkertaistui vuosikymmenen aikana.

Taulukko 22. Korttimaksujen jakautuminen korttityypeittäin euroalueella

	Maksut debit-kortilla (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista maksuista	Maksut credit-kortilla (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista maksuista	Maksut maksuaikakortilla (milj. kpl)	Muutos%	Osuus kaikista maksuista
2010	9003,11		43,7 %	309,87		1,5 %	533,13		2,6 %
2011	9836,62	9,3 %	44,4 %	331,48	7,0 %	1,5 %	589,26	10,5 %	2,7 %
2012	10636,16	18,1 %	45,2 %	336,88	8,7 %	1,4 %	654,94	22,8 %	2,8 %
2013	11664,02	29,6 %	46,1 %	363,41	17,3 %	1,4 %	782,09	46,7 %	3,1 %
2014	17465,85	94,0 %	64,6 %	534,75	72,6 %	2,0 %			
2015	20238,85	124,8 %	68,2 %	832,64	168,7 %	2,8 %			
2016	23659,53	162,8 %	71,9 %	930,48	200,3 %	2,8 %			
2017	26444,75	193,7 %	72,2 %	1377,93	344,7 %	3,8 %			
2018	30286,30	236,4 %	73,1 %	1586,60	412,0 %	3,8 %	3815,00	615,6 %	9,2 %

Vastaavasti credit-maksujen määrä kasvoi euroalueella debit-maksuja voimakkaammin (taulukko 22), mutta niiden osuus kaikista korttimaksuista oli kuitenkin vuonna 2018 noin puolet vähemmän kuin Suomessa. Myös maksuaikakorteilla tehtyjen korttimaksujen määrä kasvoi euroalueella huomattavasti Suomea enemmän ja niiden osuus oli vuosikymmenen lopussa noin kymmenes kaikista euroalueen korttimaksuista.

Suomessa tehtiin vuosikymmenen kuluessa pääsääntöisesti pienempiä korttimaksuja korttityypistä riippumatta (taulukko 23). Suurin lasku tapahtui debit-korteilla suorituissa maksuissa, joiden arvo pieneni vuosien 2010 ja 2018 välillä viidenneksellä. Tutkitun ajanjakson lopussa keskimääräinen debit-maksu oli arvoltaan noin 25 euroa, kun taas sen alussa vastaava luku oli noin 31 euroa. Voimakkaaseen laskuun lienee vaikuttanut niin ikään debit-maksujen lisääntyminen: mitä enemmän korttimaksaminen lisääntyi, sitä pienempiä maksuja korteilla keskimäärin maksettiin.

Taulukko 23. Korttimaksun keskimääräinen arvo korttityypeittäin Suomessa

	Maksut debit-kortilla (€)	Muutos%	Maksut credit-kortilla (€)	Muutos%	Maksut maksuaikakortilla (€)	Muutos%
2010	31,48					
2011	30,64	-2,7 %				
2012	31,30	-0,6 %				
2013	29,86	-5,1 %				
2014	28,87	-8,3 %	55,13		84,26	
2015	27,80	-11,7 %	55,13	0,0 %	86,63	2,8 %
2016	26,74	-15,1 %	54,27	-1,6 %	90,76	7,7 %
2017	25,96	-17,5 %	51,57	-6,4 %	95,65	13,5 %
2018	25,18	-20,0 %	50,26	-8,8 %	97,05	15,2 %

Myös credit-maksujen keskimääräinen arvo lähti laskuun (taulukko 23). Vuonna 2014 luotolla tehty korttimaksu oli keskimäärin hieman yli 55 euroa, mutta neljä vuotta myöhemmin se oli laskenut noin 50 euroon. Suomalaisien todettiin käyttävän luottoa yleensä suuremmissa ostoissa, sillä keskimääräinen credit-maksu oli kaksinkertainen debit-maksuun verrattuna. Sen sijaan suurin keskimääräinen ostos tehtiin maksuaikakorteilla, joiden osuus Suomen korttikannasta oli vähäinen.

2010-luvun aikana euroalueella korttimaksut olivat keskimäärin suurempia kuin Suomessa korttityypistä riippumatta (taulukko 24), mikä osaltaan kertoi korttimaksamisen suosion kasvusta Suomessa. Poikkeuksen muodostivat jälleen maksuaikakortilla tehdyt maksut, joita tehtiin Suomessa vähän euroalueeseen suhteutettuna. Sen sijaan debit-maksut olivat euroalueella huomattavasti Suomea suurempia, sillä debit-korteilla keskimääräisen ostoksen arvo oli vuonna 2018 miltei 39 euroa. Credit-maksut lähestyivät vuosikymmenen lopussa Suomen tasoa keskimääräisen credit-maksun ollessa noin 56 euroa. Tätä muutosta selittänee credit-maksujen määrän voimakas kasvu euroalueella.

Taulukko 24. Korttimaksun keskimääräinen arvo korttityypeittäin euroalueella

	Maksut debit-kortilla (€)	Muutos%	Maksut credit-kortilla (€)	Muutos%	Maksut maksuaikakortilla (€)	Muutos%
2010	48,12		93,77		88,96	
2011	47,07	-2,2 %	90,37	-3,6 %	89,27	0,3 %
2012	46,28	-3,8 %	89,69	-4,3 %	86,30	-3,0 %
2013	45,56	-5,3 %	84,94	-9,4 %	81,40	-8,5 %
2014	44,38	-7,8 %	79,88	-14,8 %		
2015	43,26	-10,1 %	64,40	-31,3 %		
2016	41,62	-13,5 %	62,39	-33,5 %		
2017	40,28	-16,3 %	57,58	-38,6 %		
2018	38,62	-19,7 %	55,84	-40,5 %	68,08	-23,5 %

Euroalueella sekä debit-, credit- että maksuaikakorteilla tehtiin vuonna 2018 keskimäärin pienempiä maksuja kuin vuosikymmenen alussa ja keskimääräisten korttimaksujen arvot laskivat pääosin jopa Suomea voimakkaammin (taulukko 24). Suurin lasku tapahtui credit-korttien maksuissa, jotka olivat tarkastellun ajanjakson lopussa noin 40 prosenttia pienemmät kuin sen alussa. Vastaavasti debit-korteilla suoritettujen maksujen arvot laskivat noin 20 ja maksuaikakorteilla tehdyt korttimaksut lähes 24 prosenttia tutkitulla ajanjaksolla. Euroalueella korttimaksamisen katsottiin siten kehittyneen tasaisemmin eri korttityyppien välillä kuin Suomessa.

7 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella maksamisen murroksen toteutumista Suomessa ja muualla euroalueella 2010-luvulla. Ilmiötä käsiteltiin käteis- ja korttimaksamisen kehityksen näkökulmista. Työssä käytetty aineisto muodostui Suomen Pankin ja Euroopan keskuspankin maksuliiketilastoista haetuista tiedoista. Kerättyä dataa analysoimalla etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroja maksamisen kehityksessä Suomessa ja euroalueella. Tutkimuksessa havaittiin, että tarkastellulla ajanjaksolla maksamisen kehittämisessä on löydettävissä eteneviä trendejä, mutta trendit eivät välttämättä

olleet samansuuntaisia Suomessa ja euroalueella. Suomen todettiin kuuluvan maksutapojen kehityksen suhteen edelläkävijämaihin verrattuna euroalueeseen kokonaisuutena. Tästä esimerkkinä mainittakoon, että suomalaiset käyttivät maksukortteja noin kolme kertaa useammin kuin euroalueella keskimäärin koko 2010-luvun ajan.

On yleisesti tiedossa, että käteisen käyttö maksutapana on Suomessa vähentynyt, mikä voidaan todeta myös tämän tutkimuksen tulosten pohjalta. Pääosa käteisestä rahasta päätyy kuluttajille käteisautomaattien kautta, joten käteismaksamista tutkittaessa tarkasteltiin erityisesti käteisautomaattien käyttöön liittyviä muutoksia. Tutkimuksessa havaittiin, että suomalaiset nostivat edellisen vuosikymmenen kuluessa käteistä rahaa entistä vähemmän ja harvemmin. Käteistä nostettiin vuosikymmenen lopussa miltei kolmannes vähemmän kuin sen alussa. Kuvailtua muutosta selittänee se, että samaan aikaan korttien ja korttimaksujen määrä lisääntyi Suomessa voimakkaasti. Vuonna 2018 Suomessa oli käytössä jo 10 miljoonaa maksukorttia. Euroalueella sen sijaan ei ollut havaittavissa yhtä voimakkaita tai yhteneväisiä käteismaksamisen muutoksia kuin Suomessa. Koko euroaluetta tarkasteltaessa käteisnostojen määrä pysyi viime vuosikymmenellä lähes samana, mutta käteistä nostettiin huomattavasti aiempaa enemmän. Keskimääräinen käteisnosto korttia kohti oli siten euroalueella selkeästi nousujohteinen toisin kuin Suomessa. Euroalueella käteisellä rahalla oli siis vuosikymmenen vaihtuessa maksuvälineenä vahvempi asema kuin Suomessa.

Suomen osalta tutkimuksessa selvitettiin käteisen saatavuutta käteisautomaattien ja -konttoreiden määrää tarkastelemalla. Euroalueelta tietoa konttoriverkostosta ei ollut saatavilla, joten vertailu perustuu siltä osin vain käteisautomaattiverkoston laajuuteen. Tarkastelussa todettiin käteisautomaattiverkoston hieman kaventuneen sekä Suomessa että euroalueella. Toisaalta Suomessa kuitenkin todettiin käteisautomaattiverkoston hieman myös uudelleen kasvaneen tarkastellun ajanjakson lopussa, koska tällöin verkostoon liittyi uusia palveluntarjoajia. Kaiken kaikkiaan tutkimus siis osoitti, että käteisautomaattiverkoston kattavuus pysyi suhteellisen vakaana sekä Suomessa että euroalueella.

Sen sijaan rahahuollon konttorien määrä Suomessa laski tarkastellulla ajanjaksolla jopa 40 prosentilla. Käteistä tarjoavien konttoreiden määrän väheneminen vaikeuttaa oletettavasti erityisesti sellaisten kuluttajien käteisen saantia, jotka eivät käytä maksukorttia. Näin etenkin siksi, että muiden käteiskanavien – automaattien ja kauppojen – hyödyntäminen perustuu niin ikään maksukorttien käyttämiseen. Asia herättää keskustelua, sillä Välimäen (2019) mukaan käteinen on edelleen jopa 800 000 suomalaiselle pääasiallinen maksuväline. Myös Suomen Pankki on puolustanut käteismaksamisen mahdollisuutta vedoten muun muassa ihmisten eriarvoistumisen ehkäisemiseen ja pankkien lakisääteiseen velvollisuuteen tarjota asiakkailleen peruspankkipalveluita. (Välimäki 2019.)

Edellä mainituista pankkiverkoston muutoksista huolimatta käteisen vahvasta asemasta kertoi tutkimuksessa kuitenkin se, että euroalueen keskuspankkien todettiin laskeneen uutta käteistä liikkeelle vuosi vuodelta yhä enemmän. Koska tiedetään, että suuri osa maksamisesta on tänä päivänä vain ns. aineetonta dataa pankkien tietokannoissa (Korhonen 2007, 8), voisi olettaa, että esimerkiksi Suomessa käteismaksamisen vähentyessä liikkeellä olevan käteisen määräkin olisi vähentynyt. Suomen Pankista kuitenkin kerrotaan käteistä olevan liikkeellä enemmän kuin koskaan aiemmin (Välimäki 2019).

Edellä kuvattu Suomessa tapahtunut voimakas käteismaksamisen muutos antoi jo viitteitä muiden maksumenetelmien käytön kasvusta. Tutkimuksessa ilmeni, että suomalaisten korttimaksujen määrä kasvoi huomattavasti kuluneella vuosikymmenellä. Samansuuntainen kehitys oli havaittavissa myös euroalueella, jossa korttimaksujen määrä kasvoi jopa Suomea voimakkaammin. Lisäksi korttimaksamisen kehitystä tarkasteltaessa havaittiin selkeä trendi, jossa korttimaksamisen lisääntyessä korttimaksut tyypillisesti pienenevät sekä Suomessa että euroalueella. Suomen keskimääräisen korttimaksun todettiin olevan euroalueen keskiarvoa huomattavasti pienempi. Tästä voinee päätellä, että suomalaiset ovat omaksuneet korttimaksamisen osaksi arkeaan.

Korttimaksamisen suosion kasvuun lienee vaikuttanut myös korttimaksumenetelmissä tapahtunut kehitys. Voi nimittäin olettaa, että tutkimuksessa havaittu lähimaksamisen ja myös etämaksamisen suosion voimakas lisääntyminen Suomessa osaltaan vahvistivat korttimaksamisen suosiota maksutapana. Tietoa muiden euromaiden lähi- tai etämaksamisen kehityksestä ei Euroopan keskuspankin tilastoista ollut löydettävissä. Sitran megatrendien mukaan kehittyvä teknologia sulautuu kaikkeen elämäämme (Megatrendit 2020), mikä sopinee yhteen myös maksamisen murroksen ja tämänkin tutkimuksen tulosten kanssa.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että sekä suomalaiset että euroalueen kansalaiset suosivat ns. debit-pankkikortteja. Lisäksi Suomessa myös luottolisten korttien osuus kasvoi merkittävästi, mutta euroalueella luottokorttien määrä laski yli kolmanneksella. Tarkastelussa jäi epäselväksi, oliko kyse esimerkiksi tilastoinnin puutteista vai oliko euroalueen luottokorttien väheneminen todellista. Sekä Suomessa että euroalueella luottokorttimaksujen määrä kasvoi kuitenkin huomattavasti. Syitä ilmiöön lienee monia, mutta saattaa olla, että ostoksia luottokortilla maksettaessa pyritään hyödyntämään maksuaikahyödyn lisäksi Hakan (2018) mainitsemaa luottomaksamisen verkko-ostoksiin tuomaa lisäturvaa tai lisäetuja.

Kaiken kaikkiaan voitaneen todeta, että maksamisen murros on tapahtunut Suomessa nopeasti. Suomessa korttimaksaminen on arkipäiväistynyt samalla kun käteismaksaminen väheni oleellisesti edellisellä vuosikymmenellä. Tänä päivänä suomalainen käyttää korttimaksua samoin kuin käteismaksua aiempina vuosikymmeninä tai vuosisatoina. Toisaalta saattaa olla käynyt myös niin, että juuri havainnot käteisen käytön ja saatavuuden heikkenemisestä ovat ihmisten mielessä vahvistaneet käteisen asemaa säilyttämisen arvoisena maksutapana myös tulevaisuudessa. Euroaluetta kokonaisuutena tarkasteltaessa maksamisen muutos on ollut maltillista. Euroalueella maksamisen kehitys on edennyt siten, että käteismaksaminen on säilyttänyt asemansa samalla kun korttimaksamisen käyttö on voimakkaasti kasvanut. Tiedämme, että euroalueella eri maiden maksamisen kehitys eroaa suurestikin toisistaan, mutta kokonaisuutena jää nähtäväksi, seuraako euroalueen kehitys Suomen kehityksen kaltaisia suuntaviivoja vai onko kehityskulku jotakin aivan muuta.

Luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden näkökulma otettiin huomioon koko tutkimusprosessin ajan, jolloin tutkijan perusajatuksena oli tuottaa luotettavaa tutkimustulosta. Tutkimuksen eteneminen, tehdyt ratkaisut, niiden perustelut ja aineiston pohjalta tehdyt päätelmät pyrittiin kuvaamaan selkeästi siten, että se mahdollistaa lukijalle työn luotettavuuden arvioinnin.

Tutkimuksen aineisto muodostuu Euroopan Keskuspankin ja Suomen Pankin maksuliiketilastoista. Kun tutkimuksessa käytetään mainitun kaltaisia ns. sekundäärilähteitä, tulee niiden luotettavuutta arvioidessa huomioida, mitkä alkuperäisen dokumentin tekijän motiivit ovat olleet. Suomen Pankki ja EKP ilmoittavat keräävänsä tilastotietoa finanssialan valvonnan sekä tutkimus- ja kehitystyön tarpeisiin, joten kyseisiä rahaviranomaisia voidaan pitää varsin luotettavina tutkimustiedon tuottajina.

Tutkijan aseman, lähteiden luotettavuuden ja tutkimusprosessin riittävän dokumentoinnin lisäksi laadullisen tutkimuksen luotettavuus perustuu sen vahvistettavuuteen, ristiriidattomuuteen ja saturaatioon. Tutkimuksen vahvistettavuutta tuettiin hankkimalla aineistoa useammalta rahaviranomaiselta ja tarkastelemalla lähteiden yhteensopivuutta ja ristiriidattomuutta. Tutkimusraportissa lukijalle esitellään tutkituista ilmiöistä taulukoihin koottuja absoluuttisia määriä ja niiden perusteella tehtyjä ilmiöiden suhteellisen kehityksen laskelmia. Nämä laskelmat toimivat tutkimuksessa tehtyjen tulkintojen perustana. Kyseisellä menettelyllä pyritään lisäämään tutkimuksen ristiriidattomuutta siten, että myös lukija voi laskelmiin nojautuen todentaa tutkimuksessa tehdyt tulkinnat ja johtopäätökset. Tilastotiedon ollessa osittain puutteellista tai puuttuessa kokonaan asiasta kerrotaan lukijalle. Tutkimuksen aineisto oli riittävä siten, että se toi esille tutkittavien ilmiöiden muutokset ja antoi vastaukset tutkimusongelmaan. Samalla voidaan todeta aineiston satureituneen osittain, kun sama tieto oli löydettävissä sekä Euroopan keskuspankin että Suomen Pankin tilastoista. Sen sijaan esimerkiksi koko euroaluetta koskeville tilastoille ei vertailukohtaa ollut saatavilla.

Jatkotutkimukset

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin maksamisen muutoksia ja muutosten eroja ja yhtäläisyyksiä Suomessa ja euroalueella. Tutkimuksessa ei kysytty, mitkä seikat yhtäläisyyksien ja erojen taustalla vaikuttivat eikä myöskään tutkimuksen aineisto sisältänyt vastauksia näihin kysymyksiin. Jatkossa olisikin mielenkiintoista jatkaa tutkimusta niihin suuntiin. Lisäksi tämä opinnäytetyö selvitti euroalueen käteis- ja korttimaksamisen kehitystä yleisellä tasolla. Todellisuudessa euromaiden välillä on kuitenkin maksamisen kehityksessä suuria eroja, joita tarkemmin tutkimalla voitaisiin saada laajempi kuva esimerkiksi käteismaksamisen tilanteesta.

Tässä opinnäytetyössä maksamisen kehityksessä havaittiin tiettyjä trendejä ja tulevaisuuden maksamisesta on myös muissa puheenvuoroissa esitetty monenlaisia arvioita tai ennusteita. Myös näitä olisi mielenkiintoista verrata ja tarkastella lisää. Kuten opinnäytetyössä kävi ilmi, maksamisen muutos on ollut merkittävä edellisellä vuosikymmenellä, eikä muutoksessa liene havaittavissa tasaantumisen merkkejä. Näin ollen maksamisen murros on tarpeellinen tutkimuskohde jatkossakin.

Lähteet

2 euron erikoisrahat. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 5.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/comm/html/index.fi.html>.

Aaltio, I. & Puusa, A. 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO Johtamistaidon Opisto.

Anttila, P. 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Artefakta 16. Hamina: Akatiimi.

Erisuuruiset setelit. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 4.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/denominations/html/index.fi.html#es1-500>.

Esselink, H. & Hernández, L. 2017. The use of cash by households in the euro area. Occasional Paper Series No 201. European Central Bank. Viitattu 20.5.2020. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>.

Eurojärjestelmä ja EKPJ. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 14.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/suomen-pankki/eurojarjestelma-ja-ekpj/>.

Eurojärjestelmän toiminta. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 13.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/eurosystem-mission/html/index.fi.html>.

Eurokolikot. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 6.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/raha-ja-maksaminen/eurokolikot/>.

Euron historia ja merkitys. N.d. Euroopan unioni. Viitattu 11.4.2020. https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/history-and-purpose-euro_fi.

Euron kansainvälinen asema. N.d. Euroopan komissio. Viitattu 11.4.2020. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/international-role-euro_fi.

Euron käyttö. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 6.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.fi.html>.

Eurosetelien liikkeeseenlasku ja kierto. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 14.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/issuance/html/index.fi.html>.

Haka, T. 2018. Credit vai debit? Näissä tilanteissa kannattaa aina maksaa luotolla. OP 23.10.2018. Viitattu 7.4.2020. <https://op.media/talous/talous/credit-vai-debit-naissa-tilanteissa-kannattaa-aina-maksaa-luotolla-61a144d4c1354db2826273af89437529>.

Hallamaa, T. 2020. Oletko huomannut? Käteinen on lähes kadonnut muutamassa vuodessa, mutta digitaalisuus vaikeuttaa rahan hahmottamista. Yle 21.1.2020. Viitattu 6.4.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11166192>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. p. Helsinki: Tammi.

Historiallisia suomalaisia seteleitä ja metallirahoja. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 31.3.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/raha-ja-maksaminen/markat/historiallisia-suomalaisia-seteleita-ja-metallirahoja/>.

Historiatutkimus. 2015. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.5.2020. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/historiatutkimus>.

Kalaoja, J. 2018. Korttimaksaminen on entistä turvallisempaa, mutta huijauksia tehdään yhä – Muista nämä turvallisuusvinkit. OP 16.7.2018. Viitattu 7.4.2020. <https://op.media/talous/raha-ja-arki/korttimaksaminen-on-entista-turvallisempaa-mutta-huijauksia-tehdaan-yha-muista-nama-turvallisuusvinkit-0814e39519a54c4995108fd9b45a818d>.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kolikoiden kiehtova maailma – kuusinaisista euroihin. 2019. Suomen rahapaja 18.2.2019. Viitattu 31.3.2020. <https://www.rahapaja.fi/juhla-ja-erikoisrahat/tarinoita-juhlarahoista/kolikoiden-kiehtova-maailma-kuusinaisista-euroihin/>.

Kolikot. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 5.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/html/index.fi.html>.

Korhonen, T. 2007. Raha ja luotto rahapolitiikassa. Suomen Pankki. Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto 25.5.2007, 3. Viitattu 3.4.2020. <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/8489/137005.pdf>.

Korttimaksaminen. 2018. Finanssiala ry 14.8.2018. Viitattu 7.4.2020. <https://www.finanssiala.fi/pankkiturvallisuus/Sivut/Korttimaksaminen.aspx>.

Luoma, P. 2012. Johdatus kvalitatiiviseen vertailevaan analyysiin. Viitattu 22.5.2020. <https://www oulu.fi/sosiologia/node/5047>.

Lähimaksaminen – nopeaa ja turvallista. N.d. OP. Viitattu 7.4.2020. <https://www.op.fi/henkiliasiakkaat/paivittaiset/maksaminen/lahimaksaminen-nopeaa-ja-turvallista>.

Maksaminen ja sopimukset. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 3.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/opi-taloudesta/opi-taloudesta/maksaminen-ja-sopimukset/>.

Maksuliiketilastot 2018: lähimaksamisesta on tullut suomalaisille arkipäivää. 2019. Suomen Pankki 12.6.2019. Viitattu 6.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/maksuliiketilastot/tiedotehistoria/2019/Maksuliiketilastot-2018-lahimaksamisesta-on-tullut-suomalaisille-arkipaivaa/>.

Maksuliiketilastot. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 17.3.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/raportointiohjeet/maksuliiketilastot/>.

Mitkä maat käyttävät euroa? N.d. Euroopan unioni. Viitattu 12.4.2020. https://europa.eu/european-union/about-eu/euro/which-countries-use-euro_fi.

Mitä raha on? N.d. Suomen Pankki. Viitattu 3.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/opi-taloudesta/opi-taloudesta/mita-raha-on/>.

Peruspankkipalvelut. 2018. Finanssivalvonta 5.9.2018. Viitattu 7.4.2020. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/kysymyksiä-ja-vastauksia/pankkipalvelut/peruspankkipalvelut/>.

Perustietoa Euroopan unionista. N.d. Euroopan unioni. Viitattu 11.4.2020. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_fi.

Pitkittäistutkimus. 2015. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 17.3.2020. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/pitkittaistutkimus>.

Puusa, A. 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO Johtamistaidon Opisto.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011a. Tieteenfilosofisista kysymyksistä laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO Johtamistaidon Opisto.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011b. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO Johtamistaidon Opisto.

Rahahuolto. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 14.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/raha-ja-maksaminen/rahahuolto/>.

Setelit. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 4.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/html/index.fi.html>.

Megatrendit. 2020. Sitra. Viitattu 21.5.2020. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2020>.

- Sommar, H. 2017. Rahat kortilla. Yle 29.9.2017. Viitattu 20.5.2020. https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/06/10/rahat-kortilla?qt-tabs_under_article=0&page=1.
- Suomen Pankki ja eurojärjestelmä. N.d. Suomen Pankki. Viitattu 13.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/opi-taloudesta/opi-taloudesta/suomen-pankki-ja-eurojarjestelma/>.
- Suomi. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 5.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/html/fi.fi.html>.
- Syrjänen, M. & Takala, K. 2010. Keskuspankin rooli rahahuollossa. Euro & talous, 2, 39–47. Viitattu 14.4.2020. https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/setelit_ja_kolikot/rahahuolto/documents/et_2_10_keskuspankinroolirahahuollossa.pdf.
- Tilastot. N.d.a. Suomen Pankki. Viitattu 17.3.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/>.
- Tilastot. N.d.b. Euroopan keskuspankki. Viitattu 17.3.2020. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/statistics/html/index.fi.html>.
- Toinen eurosetelisarja (Europa-Sarja). N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 4.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/europa/html/index.fi.html>.
- Trötschkes, R. 2014. Rahan historiaa. Yle. Viitattu 31.3.2020. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/10/25/rahan-historiaa>.
- Turvatekijät. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 4.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/security/html/index.fi.html>.
- Usein kysytyt kysymykset. N.d. Voiko kaikilla euroseteleillä ja -kolikoilla maksaa Suomessa? Suomen Pankki. Viitattu 6.4.2020. <https://www.suomenpankki.fi/fi/suomenpankki/usein-kysytyt-kysymykset/>.
- Vertaileva tutkimus. 2015. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.5.2020. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus>.
- Välimäki, T. 2019. Suomen Pankki jyrähtää: Oikeus nostaa ja tallettaa käteistä omalle tilille on peruspankkipalvelu eikä siitä saa luopua – ”Ihmisellä täytyy olla oikeus omiin rahoihinsa”. Aamulehti 16.3.2019. Viitattu 4.5.2020. <https://www.aamulehti.fi/a/201511466>.
- Who can join and when? N.d. Euroopan komissio. Viitattu 12.4.2020. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/who-can-join-and-when_fi.
- Yhteinen puoli. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 5.4.2020. <https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/common/html/index.fi.html>.